Ἔτος Γ'. Ἐκδίδεται τῇ 1/13 καὶ 15/27. ἑκάστου μηνός. Ἐν ΛΕΙΨΙΑι τῇ 1/13 Νοεμβρίου 1883 Τιμὴ ἐτησία προπληρωμέτη εἰς χρυσόν. Φράγκ. 40. Μάρκ. 32. Ῥοῦβλ. 16. Ἀρ. 61.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Τὸ Ἄργος καὶ ἡ ἀκρόπολις αὐτοῦ. — Ἡ ἐν Ἀθήναις Ποικίλη Στοά (τέλος). — Μίλτωνος Ἀπολεσθεὶς Παράδεισος (τέλος). — Ὁδηγὸς τῆς Παλαιστίνης (συνέχεια). — Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Λεϊβνιτίου ἐν Λειψίᾳ. — Περίπλοκος ὑπόθεσις (συνέχεια). — Κατάργησις τῶν μονομαχιῶν. — Τὸ μνημεῖον τοῦ Μέμνωνος. — Εἷς ἓν δάκρυ... — Οἱ ταντίλοι. — Ὁ φοῖνιξ καὶ οἱ καρποὶ αὐτοῦ. — Διάφορα. — Αἰνίγματα καὶ λύσεις.

ΕΙΚΟΝΕΣ.

Τὸ Ἄργος καὶ τὸ φρούριον αὐτοῦ. — Τὸ μνημεῖον τοῦ Leibnitz ἐν Λειψίᾳ. — Ὁ Ἕλλην μονομάχος Τηλέμαχος. — Τὰ ἀγάλματα τοῦ Μέμνωνος ἐν Αἰγύπτῳ. — Οἱ καρποὶ τοῦ φοίνικος. — Τὰ ἄνθη τοῦ φοίνικος. — Φοίνικες ἐν τῇ ὁάσει Δαχέλ.

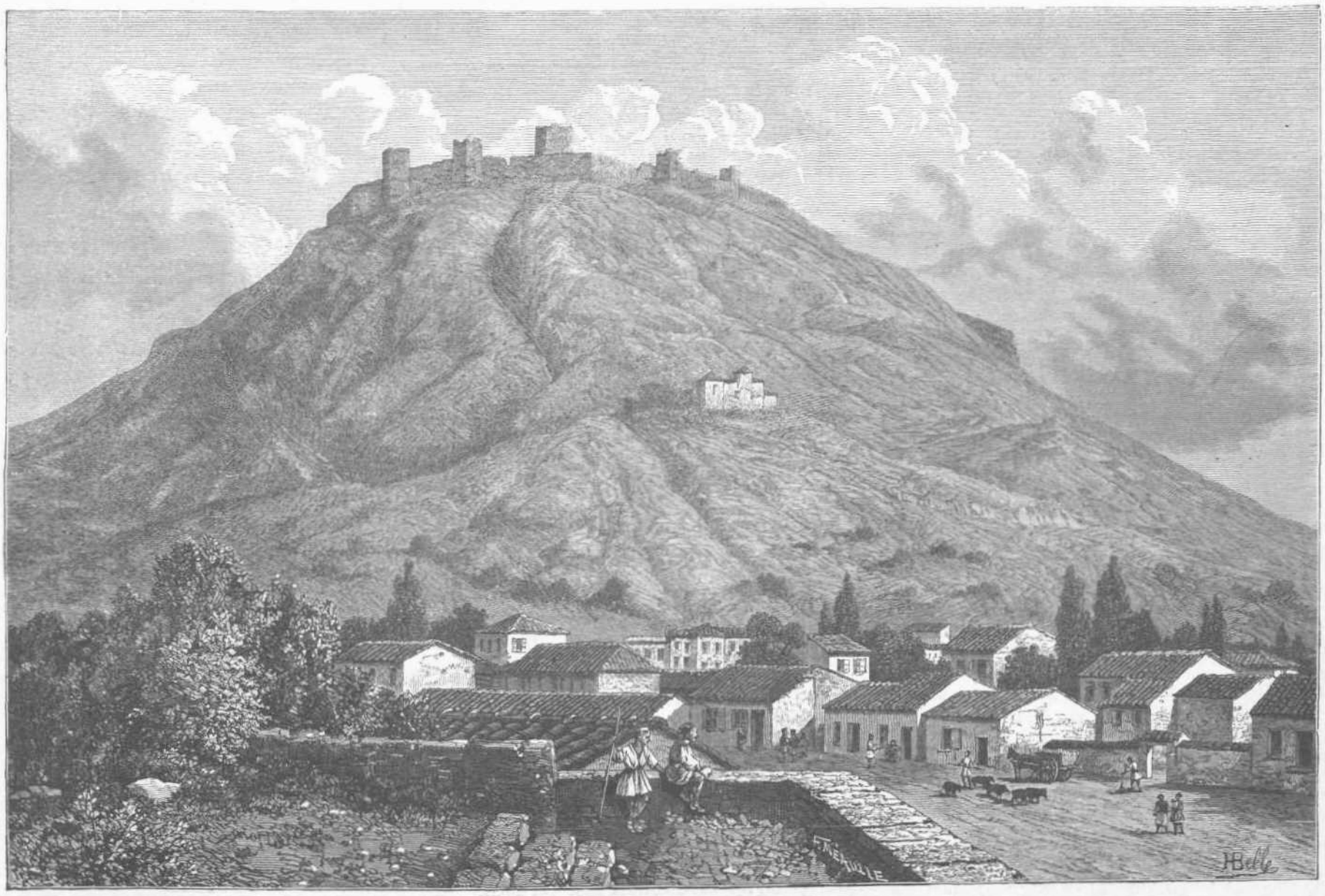

ΤΟ ΑΡΓΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟΝ ΑΥΤΟΥ.

ΤΟ ΑΡΓΟΣ ΚΑΙ Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΑΥΤΟΥ.

(Μετά εἰκόνος, δρα σελ. 193.)

Παρὰ τὸ χωρίον Σκαφιδάκι ἐπὶ τῆς ἀπὸ Μύλων Ναυπλίου εἰς Ἄργος ἀγούσης ὁδοῦ σώζονται τὰ ἐρείπια μεγάλου πυραμιδοειδοῦς οἰκοδομήματος, οὗ ὁ ρυθμὸς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μετάβασίς τις ἀπὸ τοῦ κυκλωπείου πρὸς τὸν πελασγικόν. Τὸ μνημεῖον τοῦτο καὶ τὸ ἐν Ἐπιδαύρῳ τοῦ αὐτοῦ εἴδους εἶναι τὰ μόνα παραδείγματα πυραμιδοειδοῦς κατασκευῆς ἐν Ἑλλάδι. Λέγεται ὅτι ἡ οἰκοδομὴ αὕτη παρὰ τοὺς Μύλους εἶναι ὁ τάφος τῶν Ἀργείων ὁπλιτῶν τῶν ἐν τῇ ἐν Ὑσιαῖς μάχῃ κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν πεσόντων, περὶ ἧς ἀναφέρει καὶ ὁ Παυσανίας. Περίεργον εἶναι νὰ εὑρίσκῃ τις ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους τὴν ἐπιρροὴν τοῦ αἰγυπτιακοῦ ρυθμοῦ τοσοῦτον ἐκπεφρασμένην· τοῦτο ἐπιβεβαιοῖ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν περὶ τῆς μεταβάσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα αἰγυπτιακῶν ἀποικιῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Δαναοῦ.

Ἀπὸ τοῦ μνημείου τούτου βαδίζων τις πρὸς βορρᾶν μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας βλέπει μακρόθεν τὸ Ἄργος. Ἡ πόλις τοῦ Ἄργους ἔχει τὴν ὄψιν μεγάλου χωρίου· αἱ οἰκίαι της εἶναι ταπειναί, περικυκλωμέναι ὑπὸ κηπαρίων, αἱ ὁδοί της εἶναι πλατεῖαι καὶ ἄμορφοι εἰσέτι. Ἡ ἔκτασις τῆς πόλεως εἶναι μεγάλη, καὶ ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ τετραπλάσιον ἢ καὶ πενταπλάσιον ἀριθμὸν κατοίκων· σήμερον τὸ Ἄργος κατοικεῖται ὑπὸ δέκα χιλιάδων ψυχῶν. Ἡ θέα τῆς πόλεως εἶναι γραφικὴ καὶ ἐμποιεῖ τὴν ἐντύπωσιν πόλεως εὐαέρου καὶ εὐηλίου. Ἄνθη εὐώδη καὶ δένδρα ὀπωροφόρα πληροῦσι τοὺς κήπους. Ἐν τῇ κεντρικωτέρᾳ ὁδῷ εἶναι ἡ ἀγορά, ὅπου ἡ κίνησις εἶναι ζωηρά, κυρίως δὲ φαίνονται πολλαὶ ἀποθῆκαι καπνοῦ, τοῦ πολυτίμου τούτου φυτοῦ, τὸ ὁποῖον καλλιεργεῖται λίαν ἐπιτυχῶς ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Ἄργους. Ὀλίγον ἔξωθεν τῆς πόλεως σώζεται ἀρχαῖον ἑλληνικὸν θέατρον, ἡ σκηνὴ τοῦ ὁποίου ἐξέλιπε μὲν ἀλλὰ σώζονται τὰ ἐδώλια ὅλα. Ἔχει διάμετρον τὸ θέατρον τοῦτο 137 μέτρων καὶ ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ πλέον τῶν εἴκοσι χιλιάδων θεατῶν.

Ἐντεῦθεν ἀνέρχεταί τις πρὸς τὸ Χάον ὄρος, ἐφ' οὗ σώζονται τὰ καλῶς διατηρημένα ἐρείπια φραγκικοῦ φρουρίου, ὅπερ ἐθεμελιώθη ἐπὶ ἀρχαίων οἰκοδομῶν καὶ οὗ οἱ στεροὶ πύργοι φέρουσι ἔτι ἐντετειχισμένα τεμάχια ἀρχαίων κιόνων καὶ ὀγκολίθων. Ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ φρουρίου τούτου εὑρίσκονται εἰσέτι τέσσαρες μεγάλαι δεξαμεναὶ ἀρχαῖαι ἀρίστης ἐργασίας καὶ σπανίας διατηρήσεως. Ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου βράχου, τοῦ ὑπερκειμένου τῆς πόλεως, ὁ ὀφθαλμὸς ἐκτείνεται ἐλεύθερος πρὸς τὴν εὔφορον τοῦ Ἄργους πεδιάδα μέχρι Μύλων καὶ Ναυπλίου.

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ.

Ὑπὸ Ἰωακεὶμ Παυλίδου.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

Πρώτην εἰκόνα ἀναφέρει ὁ Παυσανίας τὴν παρὰ τὴν Οἰνόην μάχην μεταξὺ Λακεδαιμονίων ἀφ' ἑνὸς καὶ Ἀργείων καὶ Ἀθηναίων ἀφ' ἑτέρου, ἥτις, ὡς καὶ τὸ γεγονός, εἶναι πολὺ μεταγενέστερα, καὶ δὲν ἀναφέρονται τόσον εἰς πολὺ ἔνδοξον περίστασιν τῆς Ἀθηναϊκῆς Ἱστορίας· πιθανώτατα ἡ εἰκὼν αὕτη ἐτέθη εἰς τὸν τόπον ἄλλης εἰκόνος, καταστραφείσης κατὰ τὰς ἐπὶ τῶν τριάκοντα ταραχάς, ἀριερώθη δὲ ἐκεῖ ὑπὸ τῶν Ἀργείων εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν συμμαχοῦσαν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ γράψας αὐτὴν πιθανῶς εἶναι Ὑπατόδωρός τις ἢ Ἀριστογείτων ἐκ Θηβῶν, διότι οὗτοι παρομοίαν εἰκόνα κατὰ παραγγελίαν τῶν Ἀργείων ἐζωγράφισαν ἐν Δελφοῖς. Κατόπιν ἤρχετο εἰκὼν παριστῶσα τὴν μάχην τοῦ Θησέως κατὰ τῶν Ἀμαζόνων, ἤτοι τοῦ μαχίμου ἐκείνου τῶν γυναικῶν ἔθνους, αἵτινες μεγάλην ἀνδρείαν καὶ πολεμικὴν τέχνην κεκτημέναι, πρῶται δὲ μεταχειρισθεῖσαι ἵππους ἐν πολέμῳ, καὶ πολλοὺς λαοὺς ὑποδουλώσασαι, ἐπῆλθον μετὰ ἱκανῆς στρατιᾶς κατὰ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἧς ἤκουον μακρόθεν τὴν δόξαν, εὗρον ὅμως ἐνταῦθα κατὰ Λυσίαν ἅπασαι τὸν θάνατον αὐτῶν. Τὴν εἰκόνα ἔγραψεν ὁ Μίκων, εἷς τῶν κυρίων ζωγράφων τῆς στοᾶς, ἀκμάσας μεταξὺ τοῦ 470—450. Προεξάρχων ἐπὶ τῆς εἰκόνος ἐφαίνετο βεβαίως ὁ Θησεὺς ἐν τοῖς προμάχοις ἀγωνιζόμενος, καὶ ἰδίαις χερσὶ συλλαμβάνων αἰχμάλωτον τὴν βασίλισσαν ἐκείνων Ἱππολύτην, ἣ ἧς κατόπιν ἐγέννησε τὸν ἐνάρετον καὶ ὑπερήφανον Ἱππόλυτον. Μετὰ ταύτην ἤρχετο ἡ ἐπίσημος εἰκὼν ἡ παριστῶσα τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰλίου, καὶ δὴ τὴν συνάθροισιν τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων, ὅπως συμβουλευθῶσι καὶ κρίνωσι τὴν ἀνδσιον πρᾶξιν Αἴαντος τοῦ Λοκροῦ πρὸς τὴν Κασσάνδραν, λαμπρὸν ἔργον τοῦ Πολυγνώτου. Μακρόθεν ἐφαίνοντο τὰ κατνίζοντα εἰσέτι ἐρείπια τῆς Τροίας, ἐπιβάλλον ἅμα καὶ οἰκτρὸν θέαμα παρελθόντος μεγαλείου, δόξης καὶ εὐτυχίας διὰ παντὸς οἰχομένων· πλησιέστερον δὲ ἐκάθηντο ἐν συμβουλίῳ τινὶ οἱ ἡγεμόνες, ἀλλ' ὑπὲρ πάντας ἐφαίνετο προέχων ὁ ἐξ Ἀθηνῶν Μενεσθεύς, παρ' αὐτὸν οἱ υἱοὶ τοῦ Θησέως, καὶ ὁ Σαλαμίνιος Τεῦκρος, τοῦθ' ὅπερ ἐκολάκευε τὴν πόλιν. Οὐ μακρὰν ἵστατο ὁ κρινόμενος Αἴας, πλῆθος δὲ αἰχμαλώτων, καὶ δὴ γυναικῶν ἵσταντο πρὸ τῶν ἡγεμόνων, ἐν αἷς προεξέχουσαι ἡ Κασσάνδρα καὶ παρ' αὐτὴν ἡ Λαοδίκη, ὑπὸ τὴν ἐρασμίαν μορφὴν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος Ἐλπινίκης· ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τῆς τῇ λατρείᾳ τῶν θεῶν ἀφιερωμένης Κασσάνδρας ἐφαίνετο ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ, ἡ τῆς παρθένου ἱερείας προστάτρια, θυμοῦ πλήρης, τὸ δόρυ πάλλουσα, καὶ ὀργίλον τὸ θέημα αὐτῆς πρὸς τὸν Αἴαντα στρέφουσα· πέραν ἐν ἀπόπτῳ ὥρμουν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον, ὄχι μακρὰν τοῦ Ἀχαϊκοῦ στρατοπέδου. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἀπαράμιλλος εἰς τὸ κάλλος καὶ τὸ τεχνικὸν τῆς συνθέσεως, οὐχὶ μόνον μεγάλην ᾔμην περιεποίησε τῷ ζωγράφῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἔντιμον δικαίωμα τοῦ πολίτου Ἀθηνῶν, δικαίως δὲ τοσοῦτον εἶναι ἴσως ὁ Goettling, ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Αἰσχίνου (κατὰ Κτησιφῶντος) ἀναφερόμενον λαμπρὸν ἐπίγραμμα,

Ἐκ ποτε τῆδε δε πόλιος ἄμ' Ἀτρείδαι Μενεσθεὺς
ἡγεῖτο ζάθεον τρωϊκὸν εἰς πεδίον, κτλ

ἦτο ὑπὸ τὴν εἰκόνα ταύτην γεγραμμένον πολὺ καταλληλότερον ἐνταῦθα, παρὰ ἐπὶ τῶν Ἑρμῶν τῶν στηθέντων εἰς τιμὴν τοῦ Κίμωνος καὶ τῶν ἄλλων στρατηγῶν διὰ τὴν παρὰ τὴν Ἠιόνα μάχην κατὰ τῶν Περσῶν.

Καὶ τέλος ἤρχετο παρ' αὐτὴν ἡ ἐπισημοτέρα ὅλων τῶν ἐν τῇ Ποικίλῃ εἰκόνων, διά τε τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ προσώπων καὶ πράξεων, τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς συνθέσεως, καὶ δὴ τὴν πολλὴν καὶ κυρίαν σημασίαν, ἣν εἶχε διὰ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἤτοι ἡ εἰκὼν τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης. Ἐπὶ ταύτης εἰργάσθησαν τρεῖς ζωγράφοι Μίκων, Πάναινος καὶ Πολύγνωτος, ὧν ὁ δεύτερος ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Φειδίου, ἀλλὰ πρὸς τὸν μέγαν γλύπτην παρεβάλλετο καὶ ἀντεστοίχει ἐν τῇ γραφικῇ ὄχι ὁ ἀδελφός, ἀλλ' ὁ προσφιλὴς τῇ τέχνῃ καὶ τῷ δήμῳ Πολύγνωτος. Τούτου τὴν δεξιὰν γραφίδα διέκρινέ τις καὶ μακρόθεν καὶ ἐπὶ ταύτης τῆς εἰκόνος, διότι τὴν γραφίδα ταύτην δὲν ἐκίνει μισθὸς καὶ ἀμοιβή, ἀλλ' ἔρως πρὸς τὴν τέχνην καὶ φιλοτιμία πρὸς τὴν πόλιν."

Ὁ Πολύγνωτος, λέγει ὁ Πλούταρχος, οὐκ ἦν τῶν βαναύσων, οὐδ' ἀπ' ἐργολαβίας ἔγραφε τὴν στοάν, ἀλλὰ προῖκα ἡ φιλοτιμούμενος πρὸς τὴν πόλιν· "Προεξάρχων ἐπὶ τῆς εἰκόνος ἐφαίνετο κυρίως μὲν ὁ σιδηροῦς Μιλτιάδης, ὁδηγῶν τὴν ὅλην μάχην ἐκ τοῦ μέσου, ἐπὶ δὲ τοῦ δεξιοῦ κέρατος ὁ ἐπιεικὴς Καλλίμαχος, ὁ τοῦ ἔτους Πολέμαρχος, πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς παρατάξεως ἤστραπτον τὰ βοιωτικὰ κράνη τῶν χιλίων Πλαταιέων, τῶν μόνων ἐξ ὅλης τῆς Ἑλλάδος σπευσάντων εἰς βοήθειαν τῆς ὑπὲρ ὅλης τῆς Ἑλλάδος κινδυνευομένης ταύτης μάχης. Οἱ φιλότιμοι Ἀθηναῖοι δὲν ἐπέτρεψαν νὰ γραφῇ τὸ ὄνομα τοῦ Μιλτιάδου ὡς αἰτίου τῆς νίκης, "συνεχώρησαν μόνον αὐτῷ πρώτῳ γραφῆναι" (Αἰσχ.)· ἀλλὰ τίς δὲν ἀνεγνώριζε καὶ μακρόθεν τὸ αὐστηρὸν καὶ ἀρειμάνιον πρόσωπον τοῦ φιλοπάτριδος στρατηγοῦ; τίς ἠγνόει τὸν ὁδηγήσαντα εἰς τὴν νίκην τοὺς πολίτας Ἀθηναίους; μήτοι παρὰ τὴν ὑπὲρ τᾶς κεφαλᾶς τῶν Ἀθηναίων αἰωρουμένην, καὶ εἰς τὴν μάχην παρορμῶσαν αὐτοὺς πολιοῦχον θεάν, ἐφαίνετο ἐπιγραφή τις; μήτοι παρὰ τὸν Ἡρακλέα, ἢ τὸν ἐγχώριον ἥρωα Ἐχετλον, ἢ παρὰ τὸ ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐν ἀγρᾷ ὄψει ἀνιὸν τοῦ Θησέως φάσμα; Ὅταν λαλῶσι τὰ πράγματα, σιγᾷ ἀπὸ σεβασμοῦ αἰσθημα ἡ λέξις. Χάριν πολλὴν παρεῖχε τῇ εἰκόνι ὁ πλησίον τῶν Πλαταιέων ἱστάμενος, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον ὄπισθεν βράχου κρυπτόμενος ἐγχώριος αὐτῶν ἥρως Βούτης (διὸ ἡ παρ. Θᾶττον ἢ Βούτης). Ὁ εἷς καὶ μόνος μόλις ἐκ τοῦ βράχου προκύπτων, ἀλλ' ἀγρίως ὑπὸ δίψους πρὸς τὴν μάχην ἀνοιγόμενος ὀφθαλμός, καὶ ἡ φοβερῶς ἐπισειομένη μονόλοφος περικεφαλαία, ἰσχυον νὰ ἐκκαύσωσι τὴν ὁρμὴν καὶ τόλμην τῶν πατριωτῶν του. Πανταχόθεν ἐφαίνοντο οἱ βάρβαροι ἀτάκτως φεύγοντες καὶ εἰς τὸ πλησίον ἕλος ὠθούμενοι καὶ ὠθοῦντες, πέραν δὲ ἔβλεπέ τις τὰς Φοινικικὰς νῆας πρὸς ἀπόπλουν ἐναγωνίως ἑτοιμαζομένας, καὶ τοὺς ἐν πλήρει ταραχῇ καὶ φόβῳ εἰς ταύτας εἰσπίπτοντας Ἀσιάτας, καβύδρους δὲ καὶ σφριγῶντας τοὺς Ἕλληνας ὀξέως ἐκ τοῦ πλησίον ἐπικειμένους καὶ θερίζοντας τὸν ἄψυχον ὄχλον τῶν Περσῶν. Βεβαιότατα ὑπὸ τὴν εἰκόνα ταύτην ἦτο γεγραμμένον τὸ περίφημον ἐλεγειακὸν δίστιχον τοῦ Σιμωνίδου·

Ἕλλῆνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι
ἔκτειναν Μήδων εἴκοσι μυριάδας.

Μόναι αἱ εἰκόνες αὗται ἐσώζοντο ἐπὶ Παυσανίου· ἀλλὰ τίς ἀμφιβάλλει, ὅτι ἡ τοσοῦτον εὐρύχωρος στοὰ πολὺ περισσοτέρας περιεῖχεν εἰκόνας. Ἐκ τοῦ σχολιαστοῦ τουλάχιστον Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Φωτίου μανθάνομεν ἐν πρώτοις, ὅτι ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία ἦτο ἐξάπαντος ἐκεῖ ἐζωγραφημένη, καὶ δὴ παρὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην· εἰδικώτερον δὲ γνωρίζομεν περὶ τῆς ζωγραφίας ταύτης, ὅτι ὁ τραγῳδὸς Σοφοκλῆς παρίστατο ἐκεῖ μετὰ κιθάρας, ὡς ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ τῶν παίδων περὶ τὸ ἐν Σαλαμῖνι στηθὲν τρόπαιον, ᾄλλων μετ' αὐτῶν τὴν περιφανῆ νίκην. Καὶ πῶς ἠδύνατο νὰ παραλειφθῇ ἡ καὶ τοὺς Ἕλληνας ὅλους, ἀλλ' ἰδίᾳ τοὺς Ἀθηναίους τὰ μάλιστα τιμῶσα ναυμαχία αὕτη. Ἐπίσης κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους ὑπῆρχεν ἐκεῖ εἰκὼν παριστῶσα τοὺς Ἡρακλείδας προσχρομένους τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ Ἐλέου ἱκετεύοντας τὴν κατὰ τοῦ Εὐρυσθέως βοήθειαν, ὑπὸ Παμφίλου γραφεῖσα.

Ἐκτὸς τῶν πολλῶν καὶ ὡραίων εἰκόνων ὑπῆρχον ἐκεῖ κατὰ Παυσανίαν καὶ ἄλλα ἀναθήματα, καὶ δὴ ἀσπίδες ληφθεῖσαι παρὰ τῶν ἐχθρῶν, ὡς αἱ τῶν ἐν Σφακτηρίᾳ αἰχμαλωτισθέντων Λακεδαιμονίων.

ΜΙΛΤΩΝΟΣ ΑΠΟΛΕΣΘΕΙΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ.

Ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Σ. Κάσδαγλη.

(Τέλος.)

Φίλημ' ἀγνὸν δ' εἰς τὰ ἄσπιλα χείλη αὐτῆς ἐπιθέτει·
Ὀτ' ἐκ τοῦ ἔναντι μέρους ὁ ἀείμων τὸ πρόσωπον στρέφει

Ἔμπλεως φθόνου, πλὴν αὖθις ὑπόδρα αὐτοὺς ἀτενίζει,
Βλέμμα ζηλείας κακοβουλον ῥίπτων καὶ θλίψεως πλήρης
Ταῦτα μὲ πόνον καὶ ἄλγος καρδίας βαρύτατον λέγει· —
"Ὦ μισαρόν, ἀποτρόπαιον θέαμα, πλῆρες βασάνων!
Οὗτοι οἱ δύο αὐτοὶ ἐν ἀγκάλαις ἀλλήλων νῦν ὄντες,
Ὥσπερ ἐντὸς Παραδείσου, τρυφᾶς καὶ αὐτοῦ γλυκυτέρας
Γεύονται ἤδη, ναί, ὅλδον ἐπ' ὅλδου, ἐνῷ ἐρριμένος
Εἶμαι ἐγὼ ἐν κολάσει, ἐν ᾗ οὐδεμία ἀγάπη
Δύναται ἵνα ὑπάρξῃ ποτὲ ἢ χαρά, εἰμὴ μόνον
Βάσανοι πλήρεις ἀγώνων, ἐν μέσῳ δ' αὐτῶν τῶν βασάνων

Βάσανος ἄρα πασῶν ὑπερτέρα, ὀρέξεων πάθος,
Ὅπερ ἀκόρεστον μένον ἐν μέσῳ ἀγώνων καὶ πόνων,
Μαίνεται δίκην πυρὸς φλογεροῦ καὶ οὐδέποτε παύει.
Πλὴν μὴ ποσῶς λησμονῆς' ὃ ἐκ στόματος ἤκουσα τούτων·

Φαίνεται ὅτι ἐνταῦθα τὰ πάντα δὲν εἰν' ἰδικά των.
Ἐν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὑπάρχει, ὡς ἤκουσα, δένδρον,
Ὅπερ τῆς Γνώσεως λέγεται, δένδρον ὀλέθριον ἴσως,
Τοῦτο δ' ὁ Πλάστης αὐτοῖς ἀπηγόρευσεν ἵνα γευθῶσιν.
Ὕποπτον, ναί! ἀπαγόρευσις Γνώσεως; ἄλογον ὄντως!
Ἕνεκεν τίνος ὁ Πλάστης αὐτῶν ἀπηγόρευσε τοῦτο;
Εἶνε ἡ Γνῶσις ἁμάρτημα; μὴ αὐτὴ θάνατος ἦνε;
Ἴστανται ἄρά γε οὗτοι πιστοὶ δι' ἀγνοίας καὶ μόνης;
Αὖτ' ἢ τρισόλβιος θέσις των; μὴ τοῦτο ἦνε τὸ δεῖγμα
Πίστεως πάσης καὶ ὅμ' εὐπειθείας αὐτῶν πρὸς τὸν Πλάστην;

Πόσον κατάλληλος ἔᾶσις ἐφ' ἧς τὴν ἀπώλειαν τούτων,
Ὄλεθρον, ναί, παντελῆ δύναται τις νὰ κτίσῃ βασίλως;
Ὅθεν ἐντὸς τοῦ νοὸς των σφοδρὸν θέλω πάθος ἀνάψῃ,
Πάθος τῆς Γνώσεως, λέξω δ' αὐτοῖς ν' ἀπορρίψωσι ἅμα
Πᾶσαν τοῦ Πλάστου αὐτῶν φθονερὰν ἐντολήν, τὴν ὁποίαν
Οὗτος ἐφεῦρεν ἁπλῶς ἵν' αὐτοὺς εἰς ταπείνωσιν ἔχῃ.
Κάλλιστα οὗτος γινώσκων τι δύνατ' ἡ Γνῶσις νὰ φέρῃ,
Ὅτι ὁ τοῦτο τὸ δένδρον γευσάμενος γίνετ' ἀμέσως
Ἴσος τὸ ὄψος καὶ ὅμοιος ἅμα θεοῖς κατὰ πάντα·
Οὗτω ποθοῦντες αὐτοὶ εἰς τὸ ὄψος νὰ φθάσωσι τοῦτο
Θέλουν γευθῆ τὸν καρπόν, ἀποθνήσκοντες οὕτω βεβαίως·
Ποία ἑτέρα συνέπεια δύναται ἵνα ὑπάρξῃ;
Πλὴν κατὰ πρῶτον μὲ ἄγρυπνον ὄμμα καλῶς ἐρευνήσω.
Πάντα τὰ μέρη τοῦ κήπου αὐτοῦ, σιγηλὸς δὲ διέβην,
Πᾶσαν στροφὴν ἐν αὐτῷ ἢ γωνίαν καλῶς ἐξετάσω·
Τόχῃ, ναί, τύχῃ ἁπλῇ δυνατὸν νὰ μὲ φέρῃ εἰς μέρος
Ἔνθα πολὺ πιθανὸν ν' ἀπαντήσω οὐράνιον πνεῦμα,
Κρήνης πλησίον πλανώμενον, εἴτ' ἐν σκιᾷ κεκρυμμένον,
Εἰ δυνατὸν δὲ αὐτὸ ἐρωτῶν ν' ἀποκτήσω εἰσέτι
Τί περὶ τούτων ὑπάρχει νὰ μάθω ἐγὼ περιπλέον.
Ζῆτα, ὦ ὅλδιον ζεῦγος, ἑνόσῳ νῦν δύνασθε ἔτι,
Ναί, ἐν ἀγαλλίᾳ χαρᾶς ἐντρυφήσατε μέχρις οὗ ἔλθω,
Ὅτι ὀδόνται μακραὶ εἰς τὸ μέλλον ὑμᾶς ἀναμένουν!"

Ταῦτα εἰπὼν τὸ ὑπέρογκον δῆμά του στρέφει χλευάζων
Πλὴν μ' ἐπιδέξιον σύνεσιν, ἄρχεται δ' ἅμα τῆς πλάνης
Μέσῳ δασῶν καὶ ἐρήμων, κοιλάδων, λειμώνων καὶ λόφων.
Ἠδ' εἰς τὸ ἄσχατον δὲ τοῦ ὁρίζοντος ἅμα σημεῖον,
Ἐνθ' ὁ οὐράνιος θόλος τὴν γῆν καὶ τὸν πόντον ἐγγίζει,
Δύων ὁ ἥλιος κάτω μὲ ὄθμα δραδὺ ἐπροχώρει,
Ὀπισθεν ἐστιλβε δὲ τῆς Ἐδὲμ τὸν ἐῤῥὼν πυλῶνα
Δέσμην ἀκτίνων ἑσπέρας χρυσὴν ὁριζόντειον ῥίπτων.
Ἦν δ' ὁ πυλὼν ἀλαβάστινος δράκος εἰς μέγιστον ὕψος
Μέχρι νεφῶν ἀνερχόμενος, πόρρωθεν δὲ ὁρατός·
Ἄνοδος ἀμ' ἐλικτή, ἐκ τῆς γῆς προσιτὴ δὲ εἰς μίαν
Ἐφθανεν εἴσοδον, ἥτις εἰς μέγιστον ὕψος ὡρθοῦτο
Ἄπαν τὸ ἕτερον μέρος τοῦ δράκου τραχὺ καὶ κρημνῶδες
Ἄνω ὑψοῦτο ἀτελίνον, ἀπρόσιτον δ' ἕνεκα τούτου·
Μέσῳ δ' αὐτῶν τῶν κιόνων τοῦ δράκου ἐκάθητο ἤδη
Πρῶτος ἀγγέλων φρουρῶν, ὁ λαμπρὸς Γαβριὴλ, ἀναμένων

Οὗτος τὴν νύκτα, καὶ περὶξ αὐτοῦ τ' οὐρανοῦ νεανίαι
Ἄοπλοι ἄθλα ἐτέλουν ἡρώων ἐν ζέσει ἀγῶνος.
Τούτων ἐγγὺς πυραμίδες λογχῶν καὶ οὐράνια ὅπλα,
Κράνη, ἀσπίδες, ῥομφαῖαι, χρυσοῦ καὶ ἀδάμαντος πλήρεις
Ἔξοχον λάμψιν παρεῖχον· ἐκεῖσ' ἐφ' ἡλίου ἀκτῖνος,
Ἥτις ἐσπέρας τ' ἀμφίβολον ἔσχιζε φῶς, ὀλισθαίνων
Ὄντως ταχὺς ὁ λαμπρὸς Ὀδρὴλ καταβαίνει ὡς ἄστρον,
Ὅπερ ἐν ὥρᾳ νυκτὸς τὸ φθινόπωρον σχίζει τὸ σκότος,
Ὅτε ἀτμοὶ φλογεροὶ τοῦ ἀέρος τὰ ὄψη περῶσι·
Τοῦτο δὲ ἐλέπων ὁ ναύτης καλῶς θεωρεῖ τὴν πυξίδα,
Ἄγροικος μένει, γνωρίζων καλῶς ποῦ δ' ἡ θέελλα εἶνε,
Οὕτω μακρὰν τῶν κινδύνων ἀνέμου τὸ πλοῖόν του στρέφει.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.

ΟΔΗΓΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ.

Ὑπὸ Ι. Γ. Δ. Φωκυλίδου.

(Συνέχεια.)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΖΑΜΙΟΥ ΤΟΥ ΟΜΑΡ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛ-ΑΚΣΑ.

Κατὰ τοὺς πρεσβυγενεστάτους χρόνους οἱ Ἑβραῖοι οὐδένα κοινὸν τόπον λατρείας εἶχον. Ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως ὁ Θεὸς ἐνετείλατο ἵνα κατασκευάσωσι ναόν τινα. Πλὴν οἱ Ἑβραῖοι φερέοικοι ὄντες καὶ μὴ ἔχοντες μονίμους κατοικίας κατεσκεύασαν φορητὸν ναόν, καλούμενον ἐν τῇ Γραφῇ Σκηνὴ ἢ Σκηνὴ τοῦ Μαρμρίου. Ἐπὶ τῇ βάσει δ' αὐτῆς ἀνήγειρε βραδύτερον ὁ Σολομὼν τὸν ναὸν αὐτοῦ.

Ὁ Δαβὶδ ἀπαριθμήσας τὸν λαὸν ἐπέσυρεν ἐφ' ἑαυτὸν τὴν θείαν ὀργήν. Ὁ λοιμὸς ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀφῄρπασεν 70,000 ψυχῶν. Ὁ Θεὸς καμφθεὶς ὑπὸ τῶν δεήσεων αὐτοῦ ἔπεμψεν αὐτῷ τὸν προφήτην Γάδ, ὅπως εἴπῃ αὐτῷ νὰ πήξῃ θωμὸν ἐπὶ τῆς ἅλω τοῦ Ὀρνᾶ τοῦ Ἰεβουσαίου καὶ προσενέγκῃ θυσίαν τῷ Κυρίῳ. Ὁ Δαβὶδ ὑπήκουσε καὶ ἡ θυσία ἐγένετο παραδεκτὴ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Δαβὶδ εὐγνωμόνων ἔγνω νὰ οἰκοδομήσηται ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ναὸν τοῦ Ἰεχωβᾶ· ἠρξατο δ' ἐπὶ τούτῳ ἀθροίζων τὸ πρὸς οἰκοδομὴν αὐτοῦ ἀναγκαῖον ὑλικόν. Πλὴν ἡ οἰκοδομὴ αὐτοῦ ἀπέκειτο τῷ υἱῷ καὶ διαδόχῳ αὐτοῦ Σολομῶντι, ὅστις τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔρριψε τὰ θεμέλια αὐτοῦ· ἔλαβε δὲ πέρας ὁ ναὸς μετὰ 7½ ἔτη.

Τῷ 587 π. Χ. ὁ ναὸς οὗτος ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος. Ὁ Κῦρος ἐπέτρεψε τὴν ἀνοικοδόμησιν αὐτοῦ τῷ 536 π. Χ. τὰ δὲ ἐγκαίνια αὐτοῦ ἐτελέσθησαν τῷ 516. Περὶ τὸ 331 Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἐπεσκέψατο αὐτόν, ὡς λέγει ὁ Ἰώσηππος, προσενεγκὼν θυσίας τῷ ἀληθεῖ Θεῷ. Ἀντίοχος ὁ ἐπιφανὴς ἀφῄρεσε πᾶν ὅ,τι πολυτίμητον ὁ ναὸς ἐμπεριεῖχε καὶ ἤγειρεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Μετ' οὐ πολὺ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος ἥγνισε τὸν ναὸν καὶ ἡ λατρεία τοῦ Ἰεχωβᾶ ἀπεκατέστη καὶ αὖθις. Ὁ Πομπήϊος γενόμενος κύριος ἐξ ἐφόδου τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰσῆλθεν ἐν τῷ ναῷ, πλὴν εἶασε τὰ πάντα ἀθίκτα (63 π. Χ.). Τῷ 19 π. Χ. Ἡρώδης ὁ Μέγας ὅπως προσπορίσηται τὴν εὔνοιαν τῶν ἀπεχθανομένων αὐτὸν Ἰουδαίων ἐπεσκεύασεν ἐπὶ τὸ πολυτελέστερον τὸν ναὸν καὶ ἐπεξέτεινε τὴν περιοχὴν αὐτοῦ. Τῷ 69 μ. Χ. ὁ ναὸς οὗτος κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Τίτου κατὰ τὴν πρόρρησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

Τῷ 136 ὁ Ἀδριανὸς ἤγειρε ναὸν τῷ Διΐ ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰεχωβᾶ, οἱ δ' ἄρχοντες τῆς πόλεως Αἰλίας Καπιτωλίας ἤγειραν αὐτῷ τε καὶ τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ Ἀντωνίνῳ τῷ Εὐσεβεῖ δύο ἀγάλματα, ὧν μνείαν ποιεῖται τὸ ὁδοιπορικὸν τῶν Βορδιγάλλων (333).

Περὶ τὸ 362 ὁ Ἰουλιανὸς βουλόμενος νὰ διαψεύσῃ τὴν προφητείαν τοῦ Ἰησοῦ ἐπεχείρησε τῇ οἰκοδομῇ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Σολομῶντος· πλὴν πῦρ ἐξορμῆσαν τῆς γῆς καὶ φονεῦσαν τοὺς ἐργάτας ἀνέστειλε τὴν ἀνοικοδόμησιν.*)

Τῷ πρώτῳ τετάρτῳ τῆς στ'. ἑκατ. ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἠβουλήθη ν' ἀνεγείρῃ ναὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου· καθ' ἃ δ' ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Προκοπίου ἐξάγεται, ὁ τόπος ἐφ' οὗ ὠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν τοποθεσίαν, ἐφ' ἧς κεῖται τὸ σημερινὸν τζαμίον ἐλ-Ἄκσα.

Τῷ 636 ὁ Ὀμὰρ γενόμενος κύριος τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐζήτησε τὸν λίθον, ἐφ' οὗ κοιμώμενος ὁ Ἰακὼβ εἶδε τὴν ὀπτασίαν τῆς μυστηριώδους κλίμακος

Β'. Τὰ Βασιλικὰ σπήλαια.

Νοτιοδυτικῶς τοῦ σπηλαίου Βαρούχ ἐν τῇ θάσει τοῦ τείχους τῆς πόλεως ὁρᾶται μικρὰ θύρα, δι' ἧς ἐπισκεπτόμεθα τὸ ἐσωτερικὸν τῶν βασιλικῶν σπηλαίων. Ὅπως ἐπισκέψηταί τις τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν δέον νὰ συνοδεύηται ὑπ' ἀνθρώπου γινώσκοντος καλῶς αὐτό, διότι ἄλλως δύναται ἢ νὰ πάθῃ τι ἀπευκταῖον ἕνεκα τῆς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους ἢ ν' ἀποπλανηθῇ ἐν τῷ λαβυρίνθῳ τούτῳ. Τὰ βασιλικὰ σπήλαια οὐδὲν ἄλλο εἶσιν ἢ μέγα λατομεῖον, ὅπερ δύναταί τις ν' ἀναγάγῃ εἰς τὴν ἐποχὴν Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου ἢ κατ' ἄλλους εἰς ἔτι πρεσβυτέραν ἐποχήν. Πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ὑπογείου τούτου οἱ πλεῖστοι συνέχεον τὰ παρὰ τῷ Ἰωσήππῳ "βασιλικὰ σπήλαια" μετὰ τῶν καλουμένων "μνημάτων τῶν Κριτῶν ἢ τῶν βασιλέων". Πλὴν ὁ Ἰώσηππος ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ὁμιλῶν περί τινος νεκρικοῦ ὑπογείου μεταχειρίζεται πάντοτε τὰς δύο λέξεις "μνημεῖον" καὶ "θήκη". Πῶς λοιπὸν ἐξαιρετικῶς ἤθελε μεταχειρισθῇ ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ τρίτου τείχους, ἔνθα ποιεῖται μνείαν αὐτῶν, λέξιν νέαν καὶ ἀκατάλληλον; Ἐν τῷ ὑπογείῳ τούτῳ λαβυρίνθῳ ὁ ἀὴρ εἶνε τοσοῦτον πνιγηρός, ὥστε ὁ ἐπισκεπτόμενος αὐτὸν μετά τινας στιγμὰς αἰσθάνεται βάρος τι πιέζον τὸ στῆθος καὶ τὴν κεφαλὴν περιδινουμένην.

Γ'. Τὰ μνήματα τῶν Κριτῶν ἢ τῶν Βασιλέων.

Πεντακόσια περίπου μέτρα μακρὰν τῆς πύλης Δαμασκοῦ κεῖνται τὰ καλούμενα "μνήματα τῶν Κριτῶν ἢ τῶν Βασιλέων" περικεκλεισμένα ἐντὸς τοίχου νεωστὶ κτισθέντος. Εἰσελθόντες διά τινος θύρας ὁρῶμεν ἔμπροσθεν ἡμῶν κλίμακα εὐρεῖαν λελαξευμένην ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ κειμένην μεταξὺ δύο τοίχων ἐκ βράχου, ἄγουσαν δ' εἰς τοῖχον καθέτως λελαξευμένον, εἰς ὃν ὁρῶνται δύο ὀπαὶ μεγάλαι ὁρῶσαι εἰς δεξαμενὴν λελαξευμένην ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ οὐ πρὸ πολλοῦ ἐπισκευασθεῖσαν, εἰς τὸν πυθμένα τῆς ὁποίας ἄγει κλίμαξ ἐπ' ἴσης ἐπὶ τῆς πέτρας λελαξευμένη. Εἰς τὸν δεξιὸν τοῖχον ὁρᾶται ἑτέρα ὁπὴ δεξαμενῆς πεπληρωμένης χωμάτων. Δύο δὲ ὀχετοὶ λελαξευμένοι ἐπὶ τῆς πέτρας ἄγουσι τὸ ὑέτιον ὕδωρ ὁ μὲν ὑψηλότερον κείμενος εἰς τὴν δύο ὁπὰς ἔχουσαν δεξαμενήν, ὁ δὲ χθαμαλότερον εἰς τὴν μήπω κενωθεῖσαν. Εἰς τὸν ἀριστερὰ τοῖχον ὁρᾶται θύρα μεγάλη ἀψιδοειδής, ἥτις ἦν πρότερον ὡς καὶ ἅπαν τὸ μέρος τοῦτο κατακεχωσμένη καὶ μόλις ἠδύνατό τις ἕρπων νὰ εἰσέλθῃ δι' αὐτῆς. Διὰ τῆς θύρας ταύτης εἰσερχόμεθα εἰς εὐρεῖαν αὐλὴν τετράγωνον, ἧς οἱ τοῖχοι εἶνε λελαξευμένοι καθέτως. Εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον ὁρῶνται βαθμίδες ἄγουσαι εἰς προθάλαμον ὑποστηριζόμενον ἄλλοτε ὑπὸ δύο κιόνων καὶ δύο πασσῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου κατεσκευασμένων. Ἄνω τοῦ προθαλάμου καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προσώπου τοῦ βράχου περιθέει ζωφόρος λίαν τεχνηέντως γεγλυμμένος. Ἐν τῷ κέντρῳ αὐτοῦ ὁρᾶται θόλος σταφυλῆς, ὅστις ἦν τὸ ἔμβλημα τῆς ἐπηγγελμένης γῆς καὶ συνήθης τύπος τῶν νομισμάτων τῶν Ἀσαμοναίων. Δεξιᾷ δὲ καὶ ἀριστερᾷ τοῦ θόλου τούτου εἶνε λελαξευμένος συμμετρικῶς τριπλοῦς φοῖνιξ κομψότατος, στέμμα καὶ τρίγλυφα ἐναλλασσόμενα διὰ δίσκων στρογγύλων τριγύρων. Ὑπὸ τὸν ζωφόρον ὁρᾶται πλουσία περιπλοκὰς φυλλώματος καὶ καρπῶν, ἧς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἐφθάρη πλέον ἢ τὸ δεξιὸν ὑπὸ τῆς ἀνατροπέως σκαπάνης τῶν αἰώνων. Ὑπὲρ δ' αὐτὸν ἄρχεται λαμπρὸν γεῖσον ἀποτελούμενον ἐκ κυματίων κομψῶν μέν, πλὴν δυστυχῶς λίαν ἐφθαρμένων. Ἐν τῷ προθαλάμῳ τούτῳ ὁρῶνται συντρίμματα σαρκοφάγων, κιονοκράνων καὶ στυλοβατῶν. Ἀναβάντες τὰς ἄνω ῥηθείσας βαθμίδας καὶ μικρὸν προχωρήσαντες ὁρῶμεν ἔμπροσθεν ἡμῶν λεκάνην τινὰ ἔχουσαν 1 μ. 50 ἑκ. περίπου βάθος. Ἐκ τῆς λεκάνης ταύτης ἄρχεται μικρός τις δίαυλος ἄγων εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ὑπογείων μνημείων. Ἡ θύρα τῆς εἰσόδου ἔχει 90 ἑκ. ὕψος· ἀόρὸς δέ τις λίθος ἐν εἴδει μύλης κείμενος ἀριστερᾷ τῆς εἰσόδου ἔν τινι κοιλότητι ἐχρησίμευεν εἰς τὸ νὰ κλείωσι τὸ μνημεῖον. Ὁ ἀόρὸς οὗτος λίθος δὲν ἠδύνατο νὰ κινηθῇ εἰ μὴ τῇ βοηθείᾳ μοχλοῦ ἐνεργοῦντος ἐκ δεξιῶν μὲν πρὸς τὰ ἀριστερά, ὅπως ἀνοιχθῇ ἡ θύρα, ἐξ ἀριστερῶν δὲ πρὸς τὰ δεξιά, ὅπως κλεισθῇ. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς διπλῆς ταύτης κινήσεως ὑπῆρχεν ὁ ἄνω ῥηθεὶς μικρὸς δίαυλος καὶ ἕτερος, ὅστις ὁρᾶται ἀριστερᾷ λελαξευμένος ὑπὸ τὴν πέτραν καὶ ἄγων εἰς τὴν κοιλότητα, ἐν ᾗ ἐτοποθετεῖτο ὁ λίθος. Ἦσαν δὲ κεκλεισμένοι ὅ,τε πρῶτος δίαυλος καὶ ἡ κοιλότης ὑπὸ παμμεγέθων λίθων, ὧν αἱ ἐγγομφώσεις ὁρῶνται ἔτι. Ἅπαξ τοῦ λίθου τοῦ καλύπτοντος τὸν δίαυλον ἀφαιρουμένου, καθίστατο οὗτος ἀτὸς καὶ τότε εὐκολον ἦτο τῇ βοηθείᾳ μοχλοῦ νὰ κινήσῃ τις τὸν λίθον ἠναγκασμένον ν' ἀναβαίνῃ πρὸς τ' ἀριστερὰ τῆς θύρας ἐπὶ τῆς κοιλότητος. Πλὴν ὅπως δυνηθῇ ν' ἀναβαίνῃ ὁ λίθος δέον κατ' ἀνάγκην ν' ἀφαιρεθῇ καὶ ἡ τὴν κοιλότητα ἐπικαλύπτουσα πλάξ καὶ οὕτω καταστῇ ἐλευθέρα ἡ εἴσοδος τῶν μνημείων. Ὅπως κλείσωσι δ' αὐτὸ εἰσήρχοντο ἐν τῷ δευτέρῳ διαύλῳ ἐν ᾧ τῇ βοηθείᾳ μοχλοῦ ἐκίνουν τὸν λίθον πρὸς τὰ δεξιά, ὅστις ὑψούμενος ἔκλειε τὴν εἴσοδον τῶν μνημείων. Μετὰ ταῦτα δὲ ἐπιτιθεμένων καὶ τῶν πλακῶν τοῦ πρώτου διαύλου καὶ τῆς κοιλότητος ἀπεκρύπτετο ὁλοτελῶς ἡ εἴσοδος τῶν μνημείων.*)

Εἰσελθόντες διὰ τῆς ῥηθείσης θύρας εὑρισκόμεθα ἐν δωματίῳ τετραγώνῳ, οἱονεὶ δευτέρῳ προθαλάμῳ. Τρεῖς θύραι ὁρῶνται ἐν αὐτῷ, ὧν μία μὲν σχεδὸν ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ δυτικοῦ τοίχου, δύο δὲ εἰς τὸν νότιον. Εἰς τὴν βορειοδυτικὴν αὐτοῦ γωνίαν ὁρᾶται χωριστὸν δωμάτιον νεκρικὸν τρεῖς δὲ μύακες πρὸς ὑποδοχὴν λύχνων ὁρῶνται εἰς τὸν νότιον, δυτικὸν καὶ ἀνατολικὸν τοῖχον. Εἰσερχόμενοι διὰ τῆς εἰς τὸν δυτικὸν τοῖχον θύρας εὑρισκόμεθα ἐν δωματίῳ μικροτέρῳ τετραγώνῳ, οὗ τινες οἱ πρὸς βορρᾶν, δυσμὰς καὶ νότον τοῖχοι ἔχουσιν ἕκαστος ἀνὰ μίαν θύραν ἄγουσαν εἰς μικρὸν δωμάτιον περιέχον δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ κλίνας νεκρικὰς πρὸς ὑποδοχὴν σαρκοφάγων. Ἐν τῷ δάθει ὑπάρχει παραπλησία κλίνη. Ἐκ τοῦ δωματίου τοῦ βορείου τοίχου εἰσερχόμεθα διά τινος στενοῦ σταύλου εἰς ἕτερον δωμάτιον, ἐν τῷ δυτικῷ τοῦ ὁποίου τοίχῳ ὁρᾶται μία κλίνη, ἐν δὲ τῷ βορείῳ δύο θέσεις ὑπερκείμεναι ἐν εἴδει βαθμίδων. Ἐν τῷ δωματίῳ τούτῳ ὁ κ. Saulcy εὗρε μεγαλοπρεπὲς σαρκοφάγου ἐπικάλυμμα, ὅπερ μετεκόμισεν εἰς τὸ ἐν Παρισίοις μουσεῖον τοῦ Λούβρου. Τὸ δωμάτιον τοῦτο ὡς καὶ ὁ σαρκοφάγος εἰσὶ κατὰ τὸν ἀρχαιολόγον τοῦτον ὁ τάφος καὶ ὁ σαρκοφάγος τοῦ Δαβίδ.**) Ἐκτὸς τῶν τριῶν τούτων δωματίων ὑπάρχουσι δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ αὐτῶν κλίναι νεκρικαὶ ἐν εἴδει ἰπνοῦ. Ἐκ τοῦ δωματίου τούτου ἀπανακάμψαντες εἰς τὸν προθάλαμον ἐπιλαμβανόμεθα τῶν ἐπισκέψεων τοῦ νοτίου τοίχου. Εἰσελθόντες διὰ τῆς δεξιᾶς θύρας εὑρισκόμεθα ἐν δωματίῳ τετραγώνῳ, οὗπερ οἱ πρὸς νότον καὶ δυσμὰς τοῖχοι περιέχουσιν ἀνὰ τρεῖς θέσεις νεκρικάς. Διὰ τῆς ἀριστερᾶς δὲ θύρας τοῦ προθαλάμου εἰσερχόμεθα εἰς δωμάτιον τετράγωνον, ἐν τοῖς τοίχοις τοῦ ὁποίου εὑρίσκονται πάλιν θέσεις νεκρικαί. Ἐκ τῆς ΒΔ γωνίας τοῦ δωματίου τούτου κατερχόμεθα διὰ τριῶν βαθμίδων εἰς ἕτερον δωμάτιον τετράγωνον, περιέχον καὶ τοῦτο τρεῖς θέσεις νεκρικάς. Τὸ δωμάτιον τοῦτο ἀνεκάλυψεν ὁ Saulcy εὑρὼν ἐν αὐτῷ σαρκοφάγον περιέχουσαν σκελετόν, ὡς λέγει, βασιλίσσης καὶ ἦν μετὰ μεγάλης δυσχερείας κατώρθωσε νὰ μετακομίσῃ εἰς Παρισίους. Ἐν τοῖς ὑπογείοις τούτοις βασιλεύει διαρκὴς θερμότης πνιγηρά· ἐξ ἁπάντων δὲ τῶν τοίχων καὶ τῆς ὀροφῆς ἀποστάζει ὕδωρ ἀδιακόπως, ἰδίᾳ δὲ ἐν καιρῷ χειμῶνος.

Τὸ ὑπόγειον τοῦτο μνημεῖον ἀναμφιβόλως οὔτε τάφοι τῶν Κριτῶν εἶνε, ὧν οἱ πλείονες ἐτάφησαν εἰς τόπους μακρὰν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπέχοντας, οὔτε τάφοι τῶν βασιλέων τοῦ Ἰούδα, οἵτινες πάντες σχεδὸν ἐτάφησαν ἐντὸς τῆς πόλεως. Εἰς τίνα ἀράγε ἀποδοτέον τὸ μνημεῖον τοῦτο; Ὁ Ἰώσηππος γνωρίζει ἡμῖν ὅτι βασίλισσά τις τῶν Ἀδιαβηνῶν καλουμένη Ἑλένη ἐλθοῦσα εἰς Ἱερουσαλὴμ ἠσπάσατο τὸ Ἰουδαϊκὸν θρήσκευμα ὡς καὶ πολλοὶ συγγενεῖς αὐτῆς καὶ ἠκοδομήσατο ἐπὶ τῆς Ἄκρας βασίλεια, πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς πόλεως τρία στάδια μακρὰν κατεσκεύασεν ἐπιτάφιόν τι μνημεῖον, ἐπιβαινόμενον ὑπὸ τριῶν πυραμίδων, ἐν ᾧ ἐτάφησαν τὰ ὀστᾶ αὐτῆς τε καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Ἰζάτου. Ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς ὁμιλῶν περὶ τοῦ τρίτου τείχους τῆς πόλεως λέγει ὅτι τοῦτο διήρχετο πρὸς βορρᾶν ἀπέναντι τοῦ μνημείου τῆς Ἑλένης. Πάντα ταῦτα ἐφαρμόζονται κάλλιστα εἰς τὸ ἐν λόγῳ μνημεῖον, εὑρισκόμενον πρὸς βορρᾶν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ σχεδὸν εἰς τὴν ὑπὸ Ἰωσήππου ὁρισθεῖσαν ἀπόστασιν. Τοῦ μνημείου τούτου μνείαν ποιεῖται καὶ ὁ Παυσανίας,*) καὶ ὁ Ἱερώνυμος, ὅστις ἀφηγούμενος τὴν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἄφιξιν τῆς ὁσίας Παύλας λέγει ὅτι αὕτη ἐγκαταλιποῦσα ἀριστερᾷ τὸ μαυσώλειον τῆς Ἑλένης εἰσῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ.**) Ταῦτα τὸ μνημεῖον τοῦτο καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἑβραίων Κέλπα-Σεπούα (ἡ κύων ἡ χορτάζουσα κατὰ τὸν ἰδιόρρυθμον τρόπον τοῦ ἐκφράζεσθαι τῶν ἀνατολικῶν λαῶν), διότι κατὰ τὸν Ἰώσηπον ἐπί τινος λιμοῦ συμβάντος ἐν Ἱερουσαλὴμ ἡ ῥηθεῖσα βασίλισσα Ἑλένη μετεκόμισε σῖτον πολὺν ἔξωθεν καὶ διένειμε τοῖς κατοίκοις.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

*) Ἐκτὸς τῆς ἐξωτερικῆς θύρας ἕκαστον δωμάτιον ἔσωθεν εἶχεν ἀνὰ μίαν θύραν, ἧς αἱ στρόφιγγες ὁρῶνται ἔτι.

**) Ὁ Saulcy κατηγάλωσεν ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀρχαιολογικὴν δεινότητα, ἵνα ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο εἶνε τάφος τῶν βασιλέων τοῦ Ἰούδα.

*) Ἑβραίοις δὲ Ἑλένης γυναικὸς ἐπιχωρίας τάφος ἐστὶν ἐν πόλει Σολόμοις, ἣν εἰς ἔδαφος κατέβαλεν ὁ Ῥωμαίων βασιλεύς. Μεμιγάνηται δὲ ἐν τῷ τάφῳ τὴν θύραν ὁμοίως πάντα οὖσαν τῷ τάφῳ λιθίνην, μὴ πρότερον εἰσανοίγεσθαι, πρὶν ἂν ἡμέραν τε ἀεὶ καὶ ὥραν τὸ ἔτος ἐπαγάγῃ τὴν αὐτήν. Τότε δὲ ὑπὸ μόνου τοῦ μηχανήματος ἀνοιχθεῖσα καὶ οὐ πολὺ ἐπισχοῦσα, συνεκλείσθη δι' ὀλίγης. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω· τὸν δὲ ἄλλον χρόνον ἀνοῖξαι πειρώμενος, ἀνοίξαις μὲν οὐκ ἄν, κατάξεις δ' αὐτὴν πρότερον διαζώσας."

**) Ad levam mausoleo Helenae derelicto etc. Κατὰ τὰ περιηγητικὰ τῆς Ἁγίας Γῆς πάντες αἱ προσκυνηταὶ μέχρι τοῦ ιστ'. αἰῶνος εἰσήρχοντο διὰ τῆς πρὸς βορρᾶν πύλης εἰς Ἱερουσαλήμ, τῆς σημερινῆς πύλης Δαμασκοῦ

Ο ΑΝΔΡΙΑΣ ΤΟΥ ΛΕΪΒΝΙΤΙΟΥ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑ.

(Μετὰ εἰκόνος, ὅρα σελ. 197.)

Ὡς ὑπεσχέθημεν ἐν τῷ προλαβόντι ἡμῶν τεύχει δημοσιεύομεν σήμερον τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνδριάντος, ὅστις τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἐνταῦθα Πανεπιστημίου ἐστήθη τῷ μεγάλῳ φιλοσόφῳ καὶ μαθηματικῷ Λεϊβνιτίῳ (Leibnitz) ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ πόλει ταύτῃ, τῇ Λειψίᾳ. Ὁ Leibnitz θεωρεῖται ὁ ἱδρυτὴς τῆς γερμανικῆς

φιλοσοφίας, ἦτο δὲ ὁ ἐφάμιλλος καὶ ἀντίζηλος τῶν μεγάλων συγχρόνων του, τοῦ Νεύτωνος καὶ τοῦ Σπινόζα. Τὸ μνημεῖον, ἔργον τοῦ καθηγητοῦ τῆς γλυπτικῆς Ε. Hähnel ἐν Δρέσδῃ, κοσμεῖ, ὡς εἴπομεν, τὴν μικρὰν μεσημβρινὴν πλατεῖαν τῆς ἐνταῦθα ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, εἶναι δὲ ὅλον ἐξ ὀρειχάλκου. Βεβαίως ἡ ἐνδυμασία, ἐν ᾗ παρίσταται ὁ φιλόσοφος, ἔχει δι' ἡμᾶς παράδοξόν τι, ἵνα μὴ εἴπωμεν γελοῖόν τι· ἀλλ' ὁ καλλιτέχνης ἠθέλησε νὰ τηρήσῃ τὴν ἱστορικὴν ἀκρίβειαν καὶ παρουσιάζει ἡμῖν τὸν Λεϊβνίτιον, τὸν περὶ τὰ τέλη τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσαντα, ἐν τῇ οὐχὶ λίαν γραφικῇ στολῇ τῆς ἐποχῆς του. Τὸ πρόσωπον ἐμφαίνει τὴν σοβαρότητα τοῦ σοφοῦ καὶ τὴν γλυκύτητα, ἥτις ἐχαρακτήριζεν αὐτόν. Τὸ ὕψος τοῦ ἀνδριάντος εἶναι 11 ποδῶν. Αἱ τέσσαρες πλευραὶ τοῦ θάθρου κοσμοῦνται δι' ἀλληγορικῶν παραστάσεων, καὶ ἐν μὲν τῇ κυρίᾳ προσόψει παρίσταται ἡ Φιλοσοφία, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις τρεῖς προσόψεσι παρίστανται ἡ Θεολογία, ἡ Ἰατρικὴ καὶ ἡ Νομική, αἱ τρεῖς ἐπιστῆμαι, ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὁποίων ὁ διάσημος Γερμανὸς φιλόσοφος μεγάλην ἐξήσκησεν ἐπιρροήν. Διὰ τοῦ μνημείου τούτου ἐκοσμήθη ἡ κάπως ἀμορφος πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ καὶ ἡ πόλις τῆς Λειψίας ἐπλουτίσθη δι' ἑνὸς καλλιτεχνήματος, ἀνταξίου τοῦ ἐνδόξου αὐτῆς τέκνου.

ΠΕΡΙΠΛΟΚΟΣ ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ὑπὸ Ἑρρίκου Conscience.

(Συνέχεια)

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὰ ἄνω συμβάντα ἡ Καικηλία Ῥόζενς διαβᾶσα διὰ τοῦ χωρίου παρηκολούθει τὴν ἑλικοειδῶς στρεφομένην ὀχθην μικροῦ τινος ῥύακος. Ἡ νεᾶνις ἐφαίνετο εὐτυχής, διότι γλυκὺ μειδίαμα ἔστεφε τὰ χείλη της καὶ ἡ χαρὰ ἔλαμπεν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς της·

— Ἀρκεῖ ἡ ἐξαδέλφη μου νὰ θελήσῃ νὰ μοῦ δανείσῃ τὸ νυμφικόν της φόρεμα ὡς δεῖγμα, ἔλεγε καθ' ἑαυτήν· διότι ἄλλως θὰ ᾖμαι ἐνδυμένη ὡς γραῖα μάμμη· Ἀλλὰ καὶ διατὶ νὰ μὴ μοῦ τὸ δανείσῃ; Θὰ τὴν ὑποσχεθῶ ὅτι θὰ τὸ προσέξω πολύ. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἐξαδέλφη μου δὲν εἶναι πολὺ περιποιητική, ἀλλ' εἴμεθα πάντοτε ἠγαπημέναι καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ μοῦ ἀρνηθῇ αὐτὴν τὴν μικρὰν χάριν . . .

Ἀῴνης διεκόπη ἐν τῷ μονολόγῳ της διὰ τοῦ ἤχου πολλῶν ζωηρῶν φωνῶν, αἵτινες τὴν ἐκάλουν μὲ τὸ ὄνομά της. Ἐστάθη καὶ εἶδε δύο νεάνιδας σπευδούσας πρὸς αὐτήν· ἦσαν δύο φίλαι της, ἡ Λισβέτη, ἡ κόρη τοῦ διδασκάλου καὶ ἡ Κλάρα, ἡ θυγάτηρ τοῦ ὑφάντου.

— Καικηλία, εἶπεν ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἀσθμαίνουσα, σ' ἐγνωρίσαμεν μακρόθεν καὶ ἐπειδὴ ἔχομεν τὸν αὐτὸν δρόμον θὰ μᾶς ἦναι πολὺ εὐχάριστον νὰ περιπατήσωμεν μαζύ σου ὀλίγην ὥραν.

— Ναί, ναί, προσέθηκεν ἡ ἄλλη· τόσος λόγος γίνεται τώρα διὰ σέ, ὥστε εἴμεθα περίεργοι νὰ μάθωμεν τί ἀπὸ σὲ τὴν ἰδίαν· ἀλλ' ἐχάθης

ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ LEIBNITZ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑ.

ἀπὸ τὸ χωρίον· ὀκτὼ ὅλας ἡμέρας δὲν σὲ εἴδομεν οὐδαμοῦ, καὶ μάλιστα νομίζω ὅτι οὔτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲν ἦσο τὴν Κυριακήν.

— Ὤ! τί λέγεις; παρετήρησεν ἡ πρώτη· εἶδα τὴν Καικηλίαν τὴν Κυριακὴν εἰς τὴν πρώτην λειτουργίαν· ἀλλ' εἰς τὸ τέλος ἔφυγε τόσον ταχέως, ὥστε ἄδικα τὴν ἐζήτησα παντοῦ . . . Λοιπὸν εἶναι ἀλήθεια, Καικηλία, ὅτι θὰ ὑπανδρευθῇς τὸν νέον Κούτερμαν;

— Βέβαια, ἀπήντησεν ἡ κόρη τοῦ μυλωνᾶ, καὶ τοῦτο εἰς πέντε ἑβδομάδας.

— Τόσον γρήγορα; τότε βέβαια δὲν ἔχεις καιρὸν νὰ χάσῃς· ἔχεις τόσα πράγματα νὰ ἑτοιμάσῃς . . . καὶ τὸ νυμφικόν σου φόρεμα! Ἐνθυμοῦμαι ὅταν ὑπανδρεύθη ἡ ἀδελφή μου πῶς ἦτο ἡ οἰκία μας ἐπὶ δύο ὅλους μῆνας· δὲν ἠξεύρομεν τί νὰ κάμωμεν. — Καὶ ποῦ πηγαίνεις τώρα;

— Πηγαίνω εἰς τὴν ἐξαδέλφην μου εἰς τὸ κτῆμα τῆς Ῥονάρδης.

— Τί καλά! εἶπεν εὐθύμως ἡ Κλάρα· καὶ ἡμεῖς πρὸ ἐκείνο τὸ μέρος πηγαίνομεν καὶ ἔχομεν καιρὸν νὰ ὁμιλήσωμεν ὀλίγον.

— Καικηλία, εἶπεν ἡ Λισβέτη, ἐσκέφθης διὰ τὸ νυμφικόν σου φόρεμα; Ἡ μόδα ἤλλαξεν· ὅταν ἤμουν τελευταίως εἰς Ἄλην εἶδα γάμον· ἡ νύμφη ἐφόρει φόρεμα κίντρινον καὶ ἐπενδύτην πράσινον μὲ μεγάλα κόκκινα ἄνθη· ὁ στηθόδεσμος ἦτο πολὺ στενὸς καὶ ἀνοικτὸς εἰς τὸν λαιμόν· τὰ μανίκια δὲ στενὰ καὶ κοντά· ὁ σκοῦφος μικρὸς καὶ μὲ ὀλίγα κοσμήματα· εἶχε δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν της μεγάλο στεφάνι ἀπὸ μεταξωτὴν κορδέλλαν καὶ ἄσπρα ἄνθη. Ὤ! ἦτο πραγματικῶς πολὺ ὡραῖον καὶ πρὸ πάντων ἔδιδε πολλὴν χάριν.

— Πιστεύω καὶ ἐγὼ ὅτι θὰ ἦτο λαμπρόν! εἶπεν ἡ θυγάτηρ τοῦ μυλωνᾶ.

— Καὶ σὺ πῶς θὰ ἐνδυθῇς εἰς τὸν γάμον σου, Καικηλία; ἠρώτησεν ἡ Κλάρα. Δὲν τὸ ἔχεις μυστικόν, δὲν εἶναι οὕτως; Εἰπέ μας λοιπόν.

— Δὲν ἦτο μικρὸν πρᾶγμα, σᾶς βεβαιόνω, ἀπεκρίθη ἡ Καικηλία. Πέντε ἡμέρας αὐτὴ ἦτο ἡ ὁμιλία εἰς τὴν οἰκίαν μας, καὶ ἐφιλονεικήσαμεν ἀρκετά· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐγὼ ἐνίκησα. Φαντασθῆτε, ἡ μήτηρ μου ἤθελε νὰ μ' ἐνδύσῃ μὲ φόρεμα μὲ μεγάλα ἄνθη ὡς λάχανα κόκκινα, ἓν φόρεμα, τὸ ὁποῖον θὰ μ' ἔκαμνε νὰ φαίνομαι κυρτή, μὲ τὴν μεγάλην δίπλαν εἰς τὴν ῥάχιν καὶ μὲ τὰ μανίκια κοντὰ ὡς τὸν ἄγκωνα, καὶ ἀκόμη μὲ τὸν μεγάλον σκοῦφον τοῦ περασμένου αἰῶνος θὰ ἐφαινόμην ἀληθῶς ὡς γραῖα.

Αἱ νεάνιδες ἀνεκάγχασαν.

— Ὤ! αὐταὶ αἱ γραῖαι! Δὲν παραδέχονται ποτὲ αἱ νέαι νὰ στολισθοῦν ὀλίγον· σοῦ ἔλειπεν ἀκόμη μία μεγάλη ταμβακοθήκη καὶ ἓν μπαστοῦνι! εἶπεν ἡ Κλάρα γελῶσα.

— Ναί, ἐννοῶ πολὺ καλὰ τί σὲ στενοχωρεῖ, προσέθηκεν ἡ Λισβέτη· ἡ κυρὰ Ῥόζενς εἶναι ὀλίγον οἰκονόμος· θὰ ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ τὸ νυμφικόν της φόρεμα διὰ νὰ . . .

— Ὄχι, ὄχι, μὴ λέγετε τοῦτο, διέκοψεν ἡ Καικηλία· ἡ μήτηρ μου δὲν κυττάζει τὰ ἔξοδα.

— Λοιπὸν πῶς θὰ ἦσαι ἐνδυμένη, Καικηλία;

— Ἀπαράλλακτα ὅπως ἦτο ἐνδυμένη ἡ ἐξαδέλφη μου, ἡ ὁποία πρὸ δύο μηνῶν ὑπανδρεύθη τὸν Δάλιγγα. Δηλαδὴ ὄχι τὰ αὐτὰ χρώματα· ἐγὼ ἐξέλεξα ὕφασμα χρώματος πρασίνου μὲ μικρὰ ἄνθη. Χθὲς ἠγοράσαμεν τὸ ὕφασμα καὶ ἡ ῥάπτρια εἶναι εἰς τὴν οἰκίαν μας καὶ περιμένει· ἐγὼ δὲ τρέχω νὰ πάρω ἐκεῖνο τὸ φόρεμα διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς δεῖγμα. Σεῖς εἴδετε τὴν ἐξαδέλφην μου εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου της. Δὲν ἦτο καλὰ ἐνδυμένη;

— Πολὺ καλά. Τὸ φόρεμα της τὸ ἔκαμε εἰς τὰς Βρυξέλλας καὶ τῆς ἐκόστισε ἀρκετὰ χρήματα.

— Λοιπὸν μετὰ πέντε ἑβδομάδας εἶσαι νύμφη; Καὶ δὲν φοβεῖσαι μὴ ἀναβληθῇ ὁ γάμος; ἠρώτησεν ἡ Κλάρα.

— Ν' ἀναβληθῇ; ἀπήντησεν ἡ Καικηλία. Οἱ γονεῖς μας εἶναι κατὰ πάντα σύμφωνοι. Τί ἐμπόδιον ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ;

— Δὲν ἠξεύρω, εἶπεν ἡ κόρη τοῦ ὑφάντου, ἀλλ' ἂν ἀκούσῃ τις τὸν Μάρκον Κόψ...

— Καὶ τί λέγει ὁ Μάρκος; ἠρώτησεν ἡ Καικηλία.

— Λέγει καὶ φωνάζει ὅτι δὲν θὰ ὑπανδρευθῇς τὸν Οὐρβανὸν καὶ καυχᾶται ὅτι αὐτὸς θὰ ἐμποδίσῃ τὸν γάμον. Προχθὲς ἀκόμη τὸν ἤκουσα.

— Λόγια τρελλοῦ ἀνθρώπου! ἀπήντησεν ἡ Καικηλία. Ἔγειναν καὶ τὰ χαρτιά· δὲν φοβοῦμεθα τὸν Μάρκον· ὁ γάμος εἶναι ἀποφασισμένος καὶ τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ.

— Ἀμαρτία νὰ μὴ ἀγαπήσῃς ὀλίγον τὸν Μάρκον, εἶπεν ἡ Κλάρα.

— Ν' ἀγαπήσω ἕνα μέθυσον, ὁ ὁποῖος προξενεῖ τόσας λύπας εἰς τὴν μητέρα του; ἀνέκραξεν ἡ Καικηλία μετ' ἀποστροφῆς.

— Ἕνα βλάσφημον; προσέθηκεν ἡ Λισβέτη· ἕνα βάναυσον· προχθὲς ἀκόμη ἔδειρε τὸν ἀδελφόν μου, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ ὑπερασπισθῇ τὸν Βλάσην, τὸν δυστυχῆ. Νομίζει ὅτι ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει ἐπειδὴ ἔχει θεῖον τὸν εἰσαγγελέα.

— Ἀλλὰ θὰ ἐδιορθόνετο, Καικηλία, ἐπειδὴ σὲ ἀγαπᾷ τόσον πολύ. Αὐτὸ εἶπε ἡ ὑπηρέτρια τῆς μητρός του. Ὁ εἰσαγγελεὺς ἔδωσε πολλὰς ἐλπίδας εἰς τὸν ἀνεψιόν του, καὶ ὁ νέος εἶχε ὑποσχεθῇ νὰ διορθωθῇ, καὶ πιστεύω ὅτι θὰ ἐκράτει τὸν λόγον του, ἐπειδὴ οὔτε ἔπινε πλέον, οὔτε ἔμενε τὴν νύκτα ἀργὰ ἐκτὸς τῆς οἰκίας, οὔτε εἶχε πλέον τοὺς κακοὺς τρόπους μὲ τὴν μητέρα του. Ἀφ' οὗ ὅμως ἔμαθε, ὅτι θὰ ὑπανδρευθῇς τὸν Οὐρβανὸν κλαίει ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ἀναστενάζει, μένει τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ οἰνοπωλεῖον, ὑβρίζει τὴν μητέρα του καὶ βλασφημεῖ...

— Καὶ εἶναι μεθυσμένος ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐψιθύρισεν ἡ Λισβέτη.

— Ἀ! εἶναι μεγάλη δυστυχία! ἐξηκολούθησεν ἡ Κλάρα. Ὁ ὡραιότερος νέος τοῦ χωρίου· καὶ πλούσιος! πλούσιος! Αὐτὸς νὰ χαθῇ τόσον ἄδικα!

— Ἄφες τον· αὐτὸς ἦτο πάντοτε μέθυσος! εἶπεν ἡ Λισβέτη μετ' ἀποστροφῆς.

— Τοῦτο δὲν εἶναι ἀλήθεια, ἀπήντησεν ἡ Κλάρα. Ἄλλοτε ἔπινε ποῦ καὶ ποῦ ἓν ποτήριον, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι πρᾶγμα φυσικὸν διὰ τὸν υἱὸν ξενοδόχου· κατὰ τὰ ἄλλα ὅμως ἦτο τακτικός, ἐφρόντιζε διὰ τὸ κτῆμά του καὶ ἡ μήτηρ του δὲν εἶχε καμμίαν ἀφορμὴν παραπόνων. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἔρριψε τὰ βλέμματά του εἰς τὴν Καικηλίαν καὶ ἐννόησεν ὅτι δὲν τὸν θέλει, ἔχασε τὴν κεφαλήν του· δὲν ἠξεύρει οὔτε τί κάμνει οὔτε τί λέγει. Πότε λέγει ὅτι θὰ πίῃ τόσον πολὺ ὥστε νὰ σκάσῃ, ἄλλοτε πάλιν ὅτι θὰ καταταχθῇ στρατιώτης· χθὲς ἀκόμη ἔλεγεν εἰς τὴν μητέρα του ὅτι θὰ κρεμασθῇ. Ἔχασεν ὁ δυστυχὴς τὸν νοῦν του καὶ θ' ἀναγκασθοῦν νὰ τὸν κλείσουν εἰς φρενοκομεῖον· διότι ἄλλως θὰ κάμῃ κανὲν ἔγκλημα ἀπερίσκεπτον.

— Μεγάλη πραγματικῶς δυστυχία! εἶπεν ἡ Λισβέτη· ἀλλὰ ποῖος πταίει;

— Ὁπωσδήποτε πολὺ λυπηρὸν εἶναι ν' ἀποθάνῃ τις τόσον νέος ἢ νὰ τρελλαθῇ, παρετήρησεν ἡ Κλάρα. Ὅποιος ἀγαπᾷ τόσον πολύ, δὲν εἶναι διεφθαρμένος, καί, τὸ ὁμολογῶ, ἂν ὁ Μάρκος μὲ εἶχε ζητήσει, δὲν θὰ τὸν εἶχα ἀρνηθῇ, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι θα τὸν ἔκαμνα ἄνδρα καλὸν καὶ χρήσιμον. Καὶ σύ, Καικηλία, δὲν λέγεις τίποτε; Δὲν αἰσθάνεσαι καὶ σὺ ὀλίγην λύπην διὰ τὸν δυστυχῆ τὸν Μάρκον, ὁ ὁποῖος σὲ ἀγαπᾷ τόσον πολύ;

— Τί ἐννοεῖς; ἀπήντησεν ἡ Καικηλία. Λυποῦμαι τὸν Μάρκον, καὶ εὐχαρίστως θὰ τὸν παρηγόρουν· ἀλλὰ τὸν Οὐρβανὸν ἀγαπῶ πρὸ πολλοῦ· καὶ εἰς τοῦτο δὲν πταίω ἐγώ.

— Βέβαια, παρετήρησεν ἡ Λισβέτη· ἡ ἀγάπη ἔρχεται μόνη της.

— Ἐδῶ πρέπει νὰ χωρισθῶμεν, εἶπεν ἡ Κλάρα, ὅτε αἱ τρεῖς κόραι ἔφθασαν εἰς σταυροδρόμιον. Τὴν Κυριακὴν εἶναι πανήγυρις εἰς Βερσέλ. Θὰ ὑπάγῃς, Καικηλία;

— Βέβαια θὰ ὑπάγω, ἀπήντησεν αὕτη. Ἐκεῖ κατοικεῖ ὁ θεῖός μου· ἴσως θὰ μείνω ἐκεῖ ἕως τὴν Τρίτην.

— Ναί, ἀλλὰ σὺ πρόκειται νὰ ὑπανδρευθῇς, παρετήρησεν ἡ Λισβέτη.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο; ἀπεκρίθη ἡ Κλάρα, ἀφ' οὗ θὰ ὑπάγῃ καὶ ὁ Οὐρβανός. Ἐκτὸς τούτου δὲν θὰ χορεύσουν· ὁ ἱερεὺς ἐμπόδισε τὸν χορόν· ἀλλὰ ἡ ἑορτὴ θὰ γείνῃ, καὶ τὰ βραδεῖα διὰ τὴν σκοποστοιχίαν θὰ ἦναι ὡραῖα.

— Λοιπόν, χαίρετε· καλὴν ἐντάμωσιν τὴν Κυριακὴν εἰς Βερσέλ.

Καὶ αἱ τρεῖς νεάνιδες ἐχωρίσθησαν. Ἡ Καικηλία Ῥόζενς διέθη μικρὰν γέφυραν καὶ ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της διὰ τῶν ἀγρῶν. Βαθμηδὸν ἡ κεφαλή της κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ στήθους της καὶ ἡ κόρη παρεδόθη εἰς θλιβεροὺς διαλογισμούς. Ἐσυλλογίζετο ὅτι ὁ ἔρως τοῦ Μάρκου πρὸς αὐτὴν ἦτο ἡ μόνη αἰτία τῆς δυστυχίας του. Πῶς νὰ τὸν κατηγορήσῃ διὰ τοῦτο; Οἱ λόγοι τῆς Κλάρας τὴν εἶχον συγκινήσει βαθέως, καὶ ἤδη ἐσυλλογίζετο ὅτι ἤθελε πράξει ὅ,τι δυνατὸν ὅπως σώσῃ τὸν δυστυχῆ Μάρκον ἀπὸ τῆς ἀπελπισίας· ἀλλὰ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ; τοῦτο οὐδέποτε ἠδύνατο καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἶχε γνωρίσει τὸν Οὐρβανὸν Κούτερμαν. Οὕτως ὡμίλουσα καθ' ἑαυτὴν ἔφθασεν εἰς μέρος, ἔνθα ἡ ὁδὸς εἰσήρχετο ἐντὸς μικροῦ δάσους, τὸ ὁποῖον ἦτο σκοτεινὸν ἐκ τῶν πυκνῶν δένδρων. Αἴφνης εἰς καμπήν τινα τῆς ὁδοῦ ἤκουσε τὸ ὄνομά της προφερόμενον. Ἀναγνωρίσας τὴν φωνὴν ὠχρίασε καὶ ἐστάθη ὡς προσηλωμένη ἐν τῇ θέσει της. Ὁ Μάρκος ἵστατο ἔμπροσθέν της!

Ὁ Μάρκος ἦτο ὑψηλόσωμος νεανίας, δυνατὸς καὶ εὔρωστος. Τὸ πρόσωπόν του ὡμαλὸν καὶ εὐειδὲς ἔφερε τὸν τύπον ἀγρίου πάθους καὶ ἐφαίνετο καταβεβλημμένον ὑπὸ τοῦ κόπου· τὰ ἐνδύματά του ἦσαν ἐσχισμένα καὶ κηλιδωμένα. Στὰς ἐνώπιον τῆς Καικηλίας τὴν παρετήρησε μετὰ βλέμματος ἐκφράζοντος ἐνθουσιασμόν· τὰ χείλη του ἐμειδίων· οἱ ὀφθαλμοί του ἐσπινθηροβόλουν. Ἐν τῇ ἐκφράσει τοῦ προσώπου του οὐδὲν ὑπῆρχε τὸ φοβερόν, οὐδὲν τὸ δυνάμενον νὰ ἐμποιήσῃ τρόμον εἰς νέαν κόρην.

— Εὐλογῶ τὸν Θεόν, ὅτι μ' ἔκαμε νὰ σ' ἀπαντήσω εἰς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν, Καικηλία! ἀνέκραξε. Τοῦλάχιστον θὰ μάθῃς ποίαν πυρκαϊὰν ἤναψες εἰς τὴν καρδίαν μου.

Ἡ κόρη ἠτοιμάζετο νὰ προχωρήσῃ.

— Ἄφες με νὰ περάσω, Μάρκε, εἶπεν· εἶμαι διαστική.

— Ἄκουσέ με, σὲ ἱκετεύω, ἀπήντησεν ὁ Μάρκος ἐμποδίζων αὐτὴν νὰ προχωρήσῃ. Δὲν σὲ ἀφίνω νὰ περάσῃς. Ὦ! μὴ μοῦ ἀρνηθῇς τὴν τελευταίαν αὐτὴν χάριν· θὰ ἦτο ἡ καταδίκη μου, θὰ ἦτο ὁ θάνατος τῆς μητρός μου καὶ ἄλλων ἀκόμη προσώπων. Τρέμεις, Καικηλία; Μὲ φοβεῖσαι; Μεῖνε, μόνον μίαν στιγμὴν μεῖνε, καὶ μὴ φοβεῖσαι ἀπὸ τὸν δυστυχῆ τὸν Μάρκον. Δὲν εἶμαι τώρα μεθυσμένος. Εὐσπλαγχνίσου με, Καικηλία!

— Λέγε, λέγε!

— Καικηλία, εἶπεν ὁ Μάρκος ὑψῶν ἱκετευτικῶς πρὸς αὐτὴν τὰς χεῖράς του· ἂν ἤξευρες πόσον σὲ ἀγαπῶ! Αἱ λέξεις δὲν τὸ ἐκφράζουν. Εἶναι μανία, εἶναι τρέλλα! Ἤλπιζα ὅτι θὰ γείνῃς σύζυγός μου· ἠθέλησα νὰ διορθωθῶ διὰ νὰ γείνω ἄξιος σοῦ· ἠθέλα νὰ σὲ κάμω εὐτυχῆ, καθὼς καὶ τὴν μητέρα μου, νὰ σὲ στολίσω μὲ ὅλα τὰ καλά, τὰ ὁποῖα παρέχουν τὰ πλούτη καὶ ἡ ἀγάπη, ὥστε νὰ σὲ ζηλεύσουν ὅλοι. Θὰ ἐγενόμην δοῦλός σου· ναί, δοῦλός σου! Διότι σύ θὰ ἦσο ὁ καλός μου ἄγγελος, ὁ σωτὴρ τῆς μητρός μου καὶ τῆς ψυχῆς μου τῆς ἀθλίας! . . . Δὲν μὲ κυττάζεις, Καικηλία; δὲν μὲ θεωρεῖς ἄξιον οὐδὲ ἑνὸς ὀλεμματός σου; Θέλεις λοιπὸν ν' ἀποθάνω; Θέλεις τὸν θάνατον τῆς μητρός μου;

— Ὄχι, ὄχι, ἐψιθύρισεν ἡ Καικηλία συγκεκινημένη· Ἐὰν ἠδυνάμην νὰ σὲ παρηγορήσω, νὰ σὲ βοηθήσω, εὐχαρίστως θὰ τὸ ἔκαμνον, ἀλλά...

— Ἠμπορεῖς, Καικηλία, ἠμπορεῖς· ἀρνήσου τὸν Οὐρβανόν, γείνου σύζυγός μου καὶ δέξου τὴν ζωήν, τὴν ὁποίαν ἐγὼ σοῦ προσφέρω . . . Ἐννοεῖς ὅτι δὲν ἠμπορεῖς ἀμέσως νὰ ἀρνηθῇς τὸν Οὐρβανόν, ἀλλὰ μὴ μὲ φονεύσῃς! Ἄφες με νὰ ἐλπίσω!

— Νὰ ἐλπίσῃς; Καὶ τί;

— Ἀνάβαλλε τὸν γάμον σου.

— Ἀδύνατον, Μάρκε... Πλὴν καὶ πρὸς τί;

— Θὰ παρετείνετο τοὐλάχιστον ἡ ζωή μου, Καικηλία, καὶ τίς ἠξεύρει; Ἴσως ὁ καιρὸς θὰ σ' ἔκαμνεν ὀλιγώτερον σκληρὰν πρὸς ἐμέ.

— Εἶναι ἀδύνατον, ἐπανέλαβεν ἡ Καικηλία σταθερῶς. Τὸν Οὐρβανὸν ἠγάπησα ἀπὸ τῶν παιδικῶν μου χρόνων, καὶ θὰ τὸν ἀγαπῶ ἐνόσῳ ζῶ. Ὡς πρὸς τοῦτο μὴν ἔχεις καμμίαν ἐλπίδα.

Βλάσφημον ἐπιφώνημα ἦτο ἡ μόνη ἀπάντησις τοῦ Μάρκου.

— Τὰ βάσανά σου, Μάρκε, μὲ λυποῦν, τὸ ὁμολογῶ, ἐξηκολούθησεν ἡ νεᾶνις· ἀλλὰ εἶναι δυνατὸν ν' ἀλλάξῃ τις τὴν καρδίαν του; Σὲ ἤκουσα περισσότερον τοῦ πρέποντος· πρέπει νὰ σπεύσω . . . Πῶς; θέλεις νὰ μ' ἐμποδίσῃς; Τολμᾷς νὰ μὲ κρατήσῃς μὲ τὴν βίαν;

— Ναί, θὰ μεταχειρισθῶ τὴν βίαν, ἂν ἦναι ἀνάγκη, ἀνεβόησε κρατῶν τὴν Καικηλίαν ἀπὸ τοῦ βραχίονος· φώναζε ὅσῳ θέλεις, μοῦ εἶναι ἀδιάφορον! . . . Μεῖνε ἀκόμη μίαν στιγμήν· τὸ ἀπαιτῶ! . . . Σὲ παρακαλῶ.

Ἡ κόρη ἐστάθη· ἐφοβεῖτο ἀληθῶς τὸν Μάρκον, διότι οἱ ὀφθαλμοί του ἐξετόξευον φλόγας καὶ μειδίαμα παράφρονος συνέστρεφε τὰ χείλη του.

— Εἶναι λοιπὸν ἀποφασισμένος; ἠρώτησεν ὁ Μάρκος. Ἀκόμη καὶ ἂν ἔχῃς τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ ἡμέρα τοῦ γάμου σου θὰ ἦναι καὶ τοῦ θανάτου μου ἡ ἡμέρα, καὶ τότε ἀκόμη δὲν θὰ ἀλλάξῃς γνώμην; Μετὰ πέντε ἑβδομάδας λοιπόν; Ἀποκρίσου, Καικηλία!

— Δὲν τολμῶ νὰ σὲ ἀπατήσω, ἐψιθύρισεν ἡ κόρη.

— Θὰ μὲ ἠπάτας ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν τοὐλάχιστον, ἂν δὲν μὲ ἐμίσεις· ἀλλά, τὸ ἠξεύρω, ἐπιθυμεῖς ὁ Μάρκος νὰ λείψῃ ἀπὸ τὸν κόσμον. Ἡ εὐχή σου ἂς πραγματοποιηθῇ! Ἡμέραι καὶ νύκτα θὰ πίνω, ὥστε νὰ μὴ ἔχω παρὰ τὴν δύναμιν νὰ πάσω εἰς τὸν ποταμόν. Καὶ τότε ὅταν ἰδῇς εἰς μίαν γωνίαν τοῦ νεκροταφείου τὸν τάφον τοῦ ἀθλίου, ὅταν ἰδῇς νεκρὰν καὶ τὴν γραῖαν μητέρα μου, τότε θὰ εἴπῃς· ἰδοὺ τὸ ἔργον μου! Ἐγὼ τοὺς ἐφόνευσα! . . . Χαῖρε, Καικηλία! Σὺ τὸ ἠθέλησες· χαῖρε! Ἀλλά . . . δὲν εἶσαι ἀκόμη ὑπανδρευμένη! Καί . . .

Ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησε δρομαίως. Ἡ κόρη σχεδὸν λιπόθυμος δὲν εἶχεν ἀκούσει τὴν τελευταίαν ἐκείνην ἀπειλήν. Μετ' ὀλίγον συνῆλθε καὶ ἰδοῦσα ὅτι ὁ Μάρκος ἀνεχώρησεν, εἶπε καθ' ἑαυτήν.

— Δυστυχῆ Μάρκε! Ὁ Θεὸς νὰ τὸν φέρῃ εἰς συναίσθησιν! Ὁ Θεὸς νὰ τὸν σώσῃ! Πόσον ἦτο φοβερός!

Καὶ ἠθέλησε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον της· ἀλλ' ὁ φόβος μὴ ἀπαντήσῃ πάλιν τὸν Μάρκον, τῇ ἐνέπνευε φρίκην· διὸ καὶ ἐσπευσμένως ἐπέστρεψε πρὸς τὸ χωρίον. Δὲν εἰσῆλθεν ὅμως εἰς τὸν μύλον τοῦ πατρός της ἀλλὰ διηυθύνθη κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ γέροντος Κούτερμαν. Ἡ μήτηρ εἶχεν ἐπιστρέψει ἐξ Ἄλης καὶ πάντες ἦσαν συνηγμένοι καὶ ἐθαύμαζον τὸ ὡραῖον ὕφασμα ὅπερ εἶχεν ἀγοράσει διὰ τὰ παραπετάσματα τῆς νυμφικῆς κλίνης. Πρῶτος ὁ Οὐρβανὸς εἶδε τὴν Καικηλίαν ἐρχομένην καὶ ἀνέκραξεν εὐθύμως.

— Ἰδέ, Καικηλία, τὶ ὡραῖον ὕφασμα. Ἡ μήτηρ θέλει νὰ στολίσῃ τὴν οἰκίαν μας ὡς μικρὸν παλάτιον διὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν. Ἀλλὰ τί ἔχεις; Ἔκλαυσες!

Ἡ κόρη διηγήθη τότε τὴν μετὰ τοῦ Μάρκου συνάντησίν της καὶ ἂν καὶ ἐπειρᾶτο νὰ μετριάσῃ τὰ συμβάντα, ὁ Οὐρβανὸς ὅμως καὶ ὁ πατήρ του ἦσαν σφόδρα ἠγανακτισμένοι.

— Ἡσύχασε, Οὐρβανέ! εἶπεν ὁ πατήρ. Μὴ διακόπτεις τὴν Καικηλίαν· εἶσαι πολὺ ἠρεθισμένος· κρατήσου ὀλίγον. Μετ' ὀλίγον πάλιν ὁ Οὐρβανὸς εἶπε πρὸς τὸν πατέρα του.

— Δὲν ἀφίνεις τὴν Καικηλίαν νὰ διηγηθῇ· μὴ ἐξάπτεσαι· ἐγὼ θὰ ἐκκαθαρίσω τὴν ὑπόθεσιν.

— Ἀλλ' ὅτε ἡ κόρη διηγήθη ὅτι ὁ Μάρκος ἐκράτησεν αὐτὴν διὰ τῆς βίας ἀπὸ τοῦ βραχίονος, πατὴρ καὶ υἱὸς ἀνετινάχθησαν καὶ ἀνέκραξεν.

— Πῶς; ἐτόλμησε νὰ σ' ἐγγίσῃ; ἐτόλμησε νὰ σὲ ἀναγκάσῃ ν' ἀκούσῃς τὰς ἀνοησίας του; Αὐτὸ ὑπερβαίνει κάθε ὅριον. Πρέπει νὰ παύσῃ τοῦτο, καὶ ἀμέσως σήμερον . . .

Ὁ Οὐρβανὸς ἔλαβεν ἐκ τῆς γωνίας τοῦ δωματίου δαρεῖαν ξυλίνην ῥάβδον καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ. Ὁ πατήρ του, ὀλιγώτερον τεταραγμένος, τὸν ἐμπόδισε λέγων.

— Τὶ θέλεις νὰ κάμῃς, ἀπερίσκεπτε; Ἄφες τὴν ῥάβδον καὶ κάθησε ἥσυχα . . . Δὲν πρέπει ν' ἀφίνῃ της νὰ τὸν κυριεύῃ ὁ θυμός· διὸ τότε κάμνει ἀνοησίας διὰ τὰς ὁποίας μετανοεῖ ἔπειτα. Ποῦ ἤθελες νὰ ὑπάγῃς;

— Ἤθελα νὰ εὕρω τὸν Μάρκον, νὰ τῷ ζητήσω λόγον διὰ τὴν διαγωγήν του . . . ἀλλ' ἔχεις δίκαιον, δὲν ἔπρεπε νὰ παραφερθῶ· εἶχα ἄδικον.

— Βέβαια, εἶχες ἄδικον. Ὁ Μάρκος εἶναι πολὺ δυνατώτερός σου καὶ θὰ ηὐχαριστεῖτο νὰ τῷ ἔδιδες ἀφορμὴν νὰ σὲ κακομεταχειρισθῇ. Ἐγώ, ἐγὼ μόνος θὰ ὑπάγω νὰ τὸν εὕρω μετὰ τὸ γεῦμα καὶ θὰ τοῦ εἴπω — ναί, θὰ τοῦ εἴπω, ὅτι ἂν τολμήσῃ πάλιν νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὴν Καικηλίαν, θὰ τοῦ στρίψω τὸν λάρυγγα.

— Ἡσύχασε, πάτερ, εἶπεν ὁ Οὐρβανὸς ἐπιθέτων τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ γέροντος.

— Ἀλλὰ νομίζω, εἶπεν ἡ κυρὰ Κούτερμαν, νομίζω ὅτι καὶ οἱ δύο δὲν σκέπτεσθε ὀρθά. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἁπλούστατον· ἀναφέρετε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν δικαστήν· διοτὶ ἔχομεν δικαστήρια;

— Ἡ συμβουλὴ θὰ ἦτο καλή, ἀπήντησεν ὁ Κούτερμαν, ἐὰν ἦτον ἐδῶ ὁ κύριός μας ὁ βαρῶνος καὶ ἂν ἠμποροῦμεν νὰ ἀναφερθῶμεν κατ' εὐθεῖαν εἰς αὐτόν· ἀλλ' ὁ δικαστὴς θὰ μᾶς παρέπεμπεν εἰς τὸν εἰσαγγελέα, καὶ ὁ εἰσαγγελεύς, ὅστις μᾶς ἐχθρεύεται διότι νομίζει ὅτι κάμνομεν τὴν δυστυχίαν τοῦ ἀνεψιοῦ του, θὰ ἦτον ὅλος χαρὰ διὰ τὸ πάθημά μας.

— Ἀλλά, Θωμᾶ, ἤκουσα εἰς τὸ χωρίον ὅτι ὁ βαρῶνος μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ ἔλθῃ. Τὸν περιμένουν εἰς τὸ παλάτιον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

— Ναί, αὐτὸ λέγουν ἀπὸ τρεῖς ἑβδομάδας καὶ ἐδῶ· ἀλλ' ἡ Βιέννη εἶναι πολὺ μακράν· καὶ ἔπειτα ἔρχεται πλεὸν τὸ φθινόπωρον· ὥστε εἶναι πολὺ πιθανόν, ὁ βαρῶνος νὰ μὴ ἔλθῃ διόλου ἐδῶ ἐφέτος·

— Μὲ ὅλα αὐτὰ ἐγὼ εὑρίσκομαι εἰς μεγάλην στενοχωρίαν καὶ δὲν ἠξεύρω τὶ νὰ κάμω. Ἡ ῥάπτρια περιμένει ἐργασίαν· ἐγὼ δὲν ἠμπόρεσα νὰ φέρω τὸ φόρεμα τῆς ἐξαδέλφης μου, καὶ χωρὶς δεῖγμα φοβοῦμαι ὅτι ἡ ῥάπτρια θὰ μοῦ κάμῃ κανὲν φόρεμα τοῦ παλαιοῦ συρμοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἀρέσῃ. Ὁ πατήρ μου εὑρίσκεται εἰς Ἀλσεγὲμ καὶ ἐγὼ δὲν τολμῶ νὰ ὑπάγω πλέον μόνη εἰς τῆς ἐξαδέλφης μου.

— Αὐτὸ εἶναι ὅλον τὸ ἐμπόδιον; Ἐγὼ σὲ συνοδεύω, Καικηλία, εἶπεν ὁ Οὐρβανός.

— Ὄχι, ὄχι, υἱέ μου· ἐγὼ θὰ τὴν συνοδεύσω, εἶπεν ὁ πατήρ.

— Καὶ τί; μ' ἐκλαμβάνεις ὡς παιδίον; ἀνέκραξεν ὁ νεανίας. Ἐὰν ὁ Μάρκος ἦναι δυνατός, ἐγὼ ὅμως δὲν τὸν φοβοῦμαι.

— Ἀφέντη, ἄφες μὲ νὰ συνοδεύσω τὸν Οὐρβανόν, εἶπε τότε ὁ ὑπηρέτης Βλάσης, ὅστις ἵστατο ὄπισθεν τῆς θύρας.

— Σιώπα, Βλάση, ἀπήντησεν ἀνοπομόνως ὁ γέρων· ἅμα ἰδῇς κίνδυνον φεύγεις ὡς λαγωός. Δὲν σὲ κατηγορῶ διὰ τὴν δειλίαν σου, παιδί μου· σὺ εἶσαι ἀδύνατος. Ἀλλ' ἐδῶ χρειάζεται ἀνὴρ τολμηρός. Ἐγὼ θὰ συνοδεύσω τὴν Καικηλίαν.

— Διατὶ νὰ μὴ σὲ συνοδεύσω καὶ ἐγώ; ἠρώτησεν ὁ Οὐρβανὸς εἰς νεῦμα τῆς μητρός του. Οἱ δύο μας μαζὶ εἴμεθα δυνατώτεροι καὶ ὁ Μάρκος δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ μᾶς προσβάλῃ ἂν τὸν ἀπαντήσωμεν.

— Βέβαια, Οὐρβανέ· ἀλλὰ φοβοῦμαι τὴν ἐξαψίν σου. Μὲ ὑπόσχεσαι ὅτι θὰ κρατηθῇς ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ;

— Θὰ σὲ ὑποκούσω, πάτερ.

— Θωμᾶ, εἶπεν ἡ σύζυγός του, δὲν εἶναι καλλίτερον νὰ περάσητε ἀπὸ τὸ Ζίκενδρις· εἶναι μικρὸς ἀλλόγυρος, ἀλλὰ τοὐλάχιστον θὰ ἤσθε βέβαιοι νὰ μὴν ἀπαντήσετε τὸν Μάρκον.

— Ἔχεις δίκαιον. Ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος ἀποφεύγει τὸν κίνδυνον. Ἐλθέ, Καικηλία· Οὐρβανέ, λάβε τὴν ῥάβδον σου καὶ μὴ λησμονήσῃς τὴν ὑπόσχεσίν σου.

Ἐν ᾧ ὁ γέρων ἐξήρχετο μετὰ τῆς κόρης, ἡ Κούτερμαν ἐψιθύρισεν εἰς τὸ ὠτίον τοῦ υἱοῦ της.

— Πρόσεχε τὸν πατέρα σου, Οὐρβανέ· εἶναι ἀκόμη πλέον εὐερέθιστος ἀπὸ σέ. Προσπάθησε νὰ μείνῃ ἥσυχος, καὶ ἂν ἰδῇτε ἀπὸ μακρὰν τὸν Μάρκον, ἐπιστρέψετε καὶ οἱ δύο καὶ ἀποφεύγετε τὸν μέθυσον. Δὲν θὰ τὸ λησμονήσῃς, Οὐρβανέ;

— Ὄχι, ὄχι· ἔσο ἥσυχος.

Καὶ ἔσπευσε νὰ παρακολουθήσῃ τὸν πατέρα του.

(Ἕπεται ἡ συνέχεια.)

ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΜΟΝΟΜΑΧΙΩΝ.

(Ἢ ὁ Ἕλλην μοναχὸς Τηλέμαχος.)

(Μετὰ εἰκόνος, ὅρα σελ. 200.)

Ἡ εἰκὼν, ἣν σήμερον δημοσιεύομεν, εἶναι ἔργον τοῦ διακεκριμένου Βέλγου καλλιτέχνου Stallaert, καθηγητοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Βρυξελλῶν· παριστᾷ δὲ τὴν ἐν ἔτει 404 μ. Χρ. ἐν Ῥώμῃ λαβοῦσαν χώραν τελευταίαν μονομαχίαν. Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἐπὶ Ὀνωρίου αὐτοκράτορος κατηργήθησαν ἐν Ῥώμῃ τὰ βάρβαρα ταῦτα καὶ ἀπάνθρωπα θεάματα, καθ' ἃ ἐν τοῖς ἀμφιθεάτροις ἄνθρωποι ἠγωνίζοντο σκληρῶς κατ' ἀνθρώπων καὶ ἀμοιβαίως ἐσφάζοντο πρὸς τέρψιν καὶ εὐχαρίστησιν τῶν θεατῶν. Ἴσως τόσον γνωστὸν δὲν θὰ ἦναι τοῖς πολλοῖς ὅτι ἀφορμὴ τῆς καταργήσεως αὐτῶν ὑπῆρξεν Ἕλλην μοναχός, Τηλέμαχος τὸ ὄνομα. Ὁ Τηλέμαχος, ἀσκητεύσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη, μετέβη εἰς προσβεβηκυῖαν ἤδη ἡλικίαν ἐξ Ἑλλάδος εἰς Ῥώμην, ὅπως ἴδῃ τὴν τότε κοσμοκράτορα ἐκείνην πρωτεύουσαν. Ἀφιχθεὶς δὲ καὶ παρακολουθῶν τὸ πλῆθος εὑρέθη ἡμέραν τινὰ εἰς τὸ ἀμφιθέατρον, ἐν ᾧ συνεκροτεῖτο μονομαχία. Ἤδη εἰς τῶν μονομάχων καταβληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ ἐπρόκειτο νὰ ὑποστῇ τὸν διὰ τῆς τριαίνης θάνατον, διότι ὁ ὄχλος αἱμαχαρὴς καὶ ἠρεθισμένος ἐζήτει διὰ τοῦ καταδιδασθέντος πρὸς τὰ κάτω ἀντίχειρος τὴν σφαγὴν τοῦ ἡττηθέντος, ὅτε ὁ μοναχὸς Τηλέμαχος, ῥρίττων ἐπὶ τῷ ῥικώδει ἀγῶνι, εἰσεπήδησεν εἰς τὸ στάδιον, καὶ κρατῶν τὴν χεῖρα τοῦ νικητοῦ, τοῦ ὑφοῦντος ἤδη τὴν φοβερὰν τρίαιναν, τῷ ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς τὴν χριστιανικὴν ἐντολήν· "Οὐ φονεύσεις." Καὶ ἡ μὲν θανατηφόρος πληγὴ ἐμποδίζεται, ἀλλὰ τὸ πλῆθος ἐξηγριωμένον ὅτι ἐστερήθη τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ θεάματος ἐπιμόνως ζητεῖ τὸν θάνατον τοῦ ξένου μοναχοῦ, ὅστις μειδιῶν ὑφίσταται αὐτὸν χωρὶς νὰ δυνηθῇ ὁ ἐν τῷ θεάτρῳ παρὼν αὐτοκράτωρ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ. Οἱ χριστιανοὶ ἀπέδωκαν, καὶ δικαίως, τῷ τοσοῦτον ἀδίκως θανατωθέντι μοναχῷ Τηλεμάχῳ τιμὰς μαρτύρου· ὁ δὲ Ὀνώριος κατήργησεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τοὺς αἱματηροὺς τῶν μονομάχων ἀγῶνας.

Αἱ μονομαχίαι αὗαι, ἃς τὸ πλῆθος παρηκολούθει ἐν τοῖς ἀμφιθεάτροις τῆς Ῥώμης μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἐνθουσιασμοῦ, συνεκροτοῦντο μεταξὺ ἀνδρῶν στιβαρῶν, ὧν οἱ μὲν ἐκαλοῦντο retiarii (δικτυοφόροι), οἱ δὲ secutores (καταδιῶκται). Ὁ δικτυοφόρος κρατῶν τρίαιναν καὶ δίκτυον ἐμάχετο κατὰ τοῦ καταδιώκτου, ὅστις ὡπλισμένος διὰ ξίφους καὶ ἀσπίδος ἐπειρᾶτο νὰ φονεύσῃ τὸν περιτρέχοντα τὸ στάδιον ἀντίπαλον, ὅστις πάλιν ἐπροσπάθει νὰ ῥίψῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ του δίκτυον καὶ νὰ τὸν καταρρίψῃ. Ἅμα δὲ οὗτος κατέκειτο τῷ ἐνέπηγε τὴν τρίαιναν εἰς τὸ

Ο ΕΛΛΗΝ ΜΟΝΑΧΟΣ ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ.
(Ἡ κατάργησις τῶν ἀρχαίων μονομαχιῶν.)

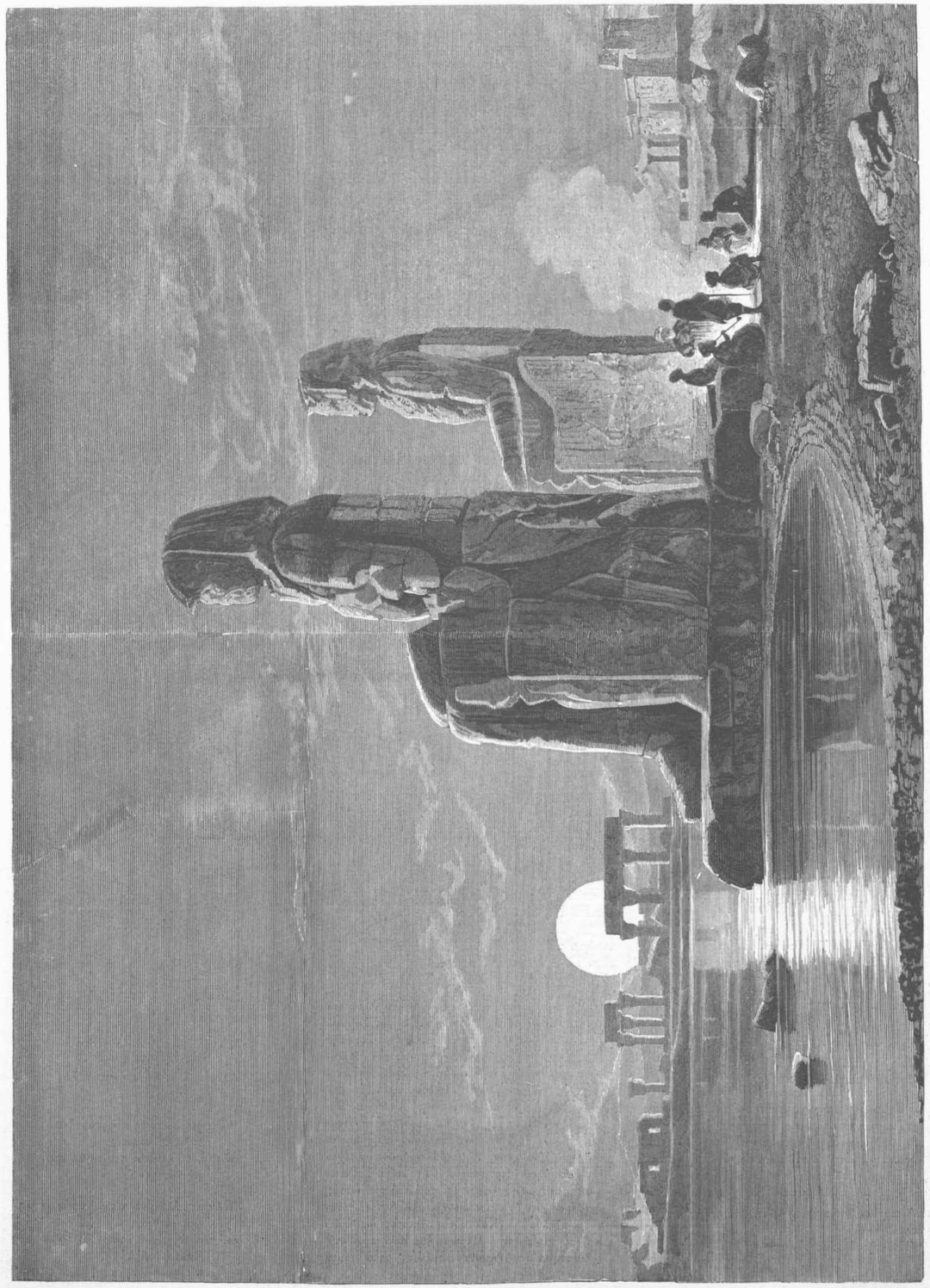

ΤΑ ΑΓΑΛΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΕΜΝΩΝΟΣ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ.

ρον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἡρωϊκὸν θάνατον καταβρέχει τὴν λιθίνην αὐτοῦ παρειὰν διὰ τῶν δακρύων της, ἤτοι διὰ τῆς δρόσου. Νεώτεροι ἀρχαιολόγοι ἐξηγοῦσι τὸ φαινόμενον τοῦτο ὅλως φυσικῶς· ὁ ἦχος τοῦ ἀγάλματος προκαλεῖται διὰ τῶν θερμῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, αἵτινες εὐθὺς μετὰ τὸ ψῦχος τῆς νυκτὸς πίπτουσαι ἐπὶ τῆς πέτρας ἐπιφέρουσι τὴν διάρρηξιν μικρῶν τεμαχίων αὐτῆς, προκαλοῦσαι οὕτως ἦχους τινὰς ἐλαφρούς (;).

Τὴν εἰκόνα τοῦ Μέμνωνος συνοδεύομεν σήμερον δι' ἀποσπασμάτων τῆς λίαν περιέργου ὁδοιπορίας, ἣν ἐποιήσατο πρό τινων ἐτῶν ὁ λόγιος φίλος ἡμῶν κ. Σ. Κρητικός, πρόξενος τανῦν τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἰασίῳ. Καὶ δὴ ἐκλέγομεν φυσικῷ λόγῳ τὴν περικοπήν, τὴν πραγματευομένην περὶ τοῦ Μέμνωνος.

"Ἤκουσα Μέμνωνος καὶ ἐμνήσθην Ζήνωνος."

Τὴν πρωΐαν τῆς 24 Μαρτίου ἀπεβιβάσθην ἐπὶ τῆς ἀντικρὺ τῶν Θηβῶν δυτικῆς ὄχθης τοῦ Νείλου εἰς Καρνάκ, μετὰ μεγάλης συνοδείας, ἐπὶ κεφαλῆς ἐχούσης τὸν Γενικὸν Διοικητὴν τῆς Νουβίας Ζαφὲρ πασᾶ, ἄνθρωπον φιλάρχαιον, καὶ εὐρωπαϊκὴν συμπεριφορὰν κεκτημένον. Ἱππεύσαντες οὖν πάντες ὁμαθυμαδὸν ἐκαλπάζομεν, ἐγὼ δ' ἔσπευδον πλειότερον τῶν ἄλλων συνοδοιπόρων. Ὁ φίλος μου πασᾶς ἐρωτᾷ με, τί τόσον σπεύδει; Βούλομαι ἀκοῦσαι τοῦ Μέμνωνος ἤδοντος, ἀπαντῶ μειδιῶν. Εἰς μάτην σπεύδεις, μοὶ λέγει, ὁ Μέμνων πρὸ αἰώνων ἀπώλεσε τὴν μουσικήν του τέχνην, ἣν οὐδέποτε εἶχε. Τοῦτο καλῶς οἶδα ἐξοχώτατε, εἶπον, ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ φθάσω εἰ δυνατὸν ἐκεῖ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου, τοῦθ' ὅπερ πράττουν καὶ πάντες οἱ τὸν Μέμνονα ἐπισκεπτόμενοι, ὅπως φωραθῇ καὶ εἰς ἐμὲ ψευδόμενος ὁ ψευδὴς οὗτος θεός.

Τέλος πάντων διελθόντες ἐσπαρμένας πεδιάδας ἑτοιμοθέρους καὶ ἑτέρας χλοαζούσας, ἀείποτε ἀτενίζοντες πόρρωθεν εἰς τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον ὄγκον, ἐπλησιάσαμεν τὸ ποθητὸν σημεῖον, καὶ ἐψηλαφήσαμεν ἤδη τὴν λιθίνην ἐκείνην θεότητα, ἥτις ἄλλοτε κατέθελγε διὰ τῶν ᾀσμάτων της τοὺς περιηγητάς, καὶ ἥτις πρὸς ἡμᾶς ἐφάνη λίαν ὑπερήφανος ἀπαξιώσασα ἡμᾶς τῆς μελῳδικῆς της ἁρμονίας.

Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Μέμνωνος ἀνέρχεται εἰς ὕψος ἑξήκοντα ποδῶν περίπου ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς, σύγκειται δὲ ἐκ πέντε πελωρίων τεμαχίων λίθου ἐρυθρολεύκου. Παρίσταται δὲ καθήμενος ἐπὶ θρόνου καὶ ἔχων τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν γονάτων. Δύω δὲ ἀνδριάντες γυναικῶν εἰς ὕψος 15 περίπου ποδῶν φαίνονται ὡς προσκεκολλημένοι παρὰ τοῖς ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν του, ὁηλονότι λελαξευμένοι ἐπὶ τοῦ ἰδίου σώματος τοῦ ὅλου λίθου.

Ἡ τέχνη οὐδὲν ἔχει τὸ θαυμαστόν, καθ' ὅσον ἡ καλλιτεχνία ἐν Αἰγύπτῳ μικρὸν ἐπέδωσε, καὶ ὡς ἐκ τούτου πρότυπα καλλιτεχνίας οὐδέποτε ἡ Αἴγυπτος ἐχορήγησε τῷ πολιτισμῷ.

Ὁ Στράβων ἀφηγούμενος περί τινος ναοῦ ἐν Μέμφει, καὶ αὐτὰ ἐρείπια ἤδη ἡμικεχωσμένα ἐν τῇ ἄμμῳ εἶδον κατὰ τὴν εἰς Πυραμίδας ἐπίσκεψίν μου, ἰδοὺ τίνι τρόπῳ ἀποφαίνεται περὶ τῆς αἰγυπτιακῆς τέχνης καὶ γλυπτικῆς. "Ἔστι δέ τις καὶ πολύστυλος οἶκος καθάπερ ἐν Μέμφει βαρβαρικὴν ἔχων τὴν κατασκευήν· πλὴν γὰρ τοῦ μεγάλους εἶναι καὶ πολλοὺς καὶ πολυστίχους τοὺς στύλους οὐδὲν ἔχει χάριεν, οὐδὲ γραφικόν, ἀλλὰ ματαιοποιίαν ἐμφαίνει μᾶλλον."

Σημειώσατε ὅμως ὅτι τοῦτο οὐκ' ἐφαρμόζεται ἐν πᾶσι τῶν τῆς Αἰγύπτου μνημείων, πολλὰ γὰρ τῆς 2-ας τῆς 3-ης ἐποχῆς οὐ τὴν τυχοῦσαν καλλιτεχνίαν ἐπιδεικνῦσι. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Ἐπὶ τῆς βάσεως οὖν τοῦ θρυλλουμένου τοῦ ὑψιφώνου (tenore) θεοῦ, ὡς καὶ ἐξ ὅλου τοῦ σώματος, εὑρίσκει τις ἐπιγραφὰς τῶν κατὰ καιροὺς ἐπισκεπτομένων τοῦτον καὶ π. Χ. καὶ μ. Χ. χρονολογουμένας, καὶ σοφῶν καὶ αὐτοκρατόρων, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ὡραίου φύλου ἐξ ὧν ἐστὶ καὶ ἡ ἐν κεφαλίδι τοῦ παρόντος "Ἤκουσα Μέμνωνος καὶ ἐμνήσθην Ζήνωνος". Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης.

Ὁ Ζήνων περιηγηθεὶς τὴν Ἄνω Αἴγυπτον π. Χ. ἔτη (δὲν διακρίνεται ἐν τῇ γραφῇ) εἶχε τὴν περιέργειαν ν' ἀκούσῃ καὶ τὸν Μέμνωνα ᾄδοντα. Διό, πορευθεὶς πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου (προϊαίτερον ἴσως ἐμοῦ, δι' αὐτὸ ἐγὼ ἀπέτυχον) καὶ παραμονεύσας καὶ περιμείνας ἤκουσεν ἐπὶ τέλους τῆς μελῳδιεῆς φωνῆς τοῦ Αἰγυπτίου θεοῦ. Ἐπανακάμψας οὖν εἰς Ἑλλάδα διηγεῖται τῷ φίλῳ του, (οὗ τὸ ὄνομα δὲν διακρίνεται) τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸν διαβεβαιοῖ περὶ τούτου. Ἀλλ' οὗτος φαίνεται ἐθωμάτιζεν, (ὡς ἐμὲ) καὶ μόλις τοῦ φωσφόρου αὐγεριοῦ ἀνατείλαντος, ὁ φίλος τοῦ Ζήνωνος ἡμέραν τινὰ ἵσταται τεταμένῳ ὠτὶ παρὰ τῷ ἀγάλματι. Καὶ ἰδοὺ αἴφνης προσέγγισάσης τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς, πάραυτα ὦ τοῦ θαύματος! ἡ θεία μολπὴ τοῦ υἱοῦ τῆς Ἠοῦς ἀντηχεῖ τοῖς ὠσὶν αὐτοῦ, καὶ ἡ πεδιὰς συνάμα ἐπλημμύρησε διὰ τῆς ἡδυτάτης μελῳδίας τοῦ θείου ᾄλτου, καὶ ἀντήχησαν ἐξ αὐτῆς αἱ ὑπώρεαι τοῦ Λιβυκοῦ ὄρους, καὶ οἱ βουνοὶ καὶ τὰ ὄρη ἐκείρτησαν ἐκ τῆς θείας ἐκείνης μολπῆς. Καὶ πῶς οὔ; ὅταν ὁ Ὀρφεὺς ἄνθρωπος ὢν συνεκίνει τοὺς λίθους, πολλῷ μᾶλλον εἷς θεὸς ἀοιδὸς τί δύναται νὰ πράξῃ· φανταστῆτε λοιπὸν τὴν χαρὰν τοῦ φίλου μας! Διὸ σπεύδει νὰ χαράξῃ ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος τὸ πολυθρύλητον ῥητὸν "Ἤκουσα Μέμνωνος, καὶ ἐμνήσθην Ζήνωνος" ἐλησμόνησεν ὅμως φαίνεται νὰ εἴπῃ ἡμῖν καὶ ὁποίου εἴδους τεμάχιον αἰγυπτιακοῦ μελοδράματος ἦσεν ὁ Μέμνων: ἄραγε νὰ ὡμοίαζε μὲ κανὲν τοῦ Βέρδη ἢ Ῥοσίνη ἢ Στράους; Τοῦτο ἀφίνω εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἀναγνωστῶν μου.

Ἀλλ' ὅμως ἐκ τοῦ συμβαινόντων δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι οἱ πρόγονοι ἡμῶν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀρετῶν αὐτῶν, εἶχον καὶ τὸ φιλάρχαιον ὅσον οἱ Ἄγγλοι σήμερον, μεθ' ὧν παραπλήσιοι τυγχάνουσι διά τε τὸ ἀποικιακὸν σύστημα καὶ ἐμπορικὸν πνεῦμα. (Μόνον ὡς πρὸς τὰ στοιχήματα πιστεύσω οὐ παραπλήσιοι τυγχάνουσι, διότι ἡ ἱστορία δὲν μᾶς ἐτήρησεν ἐὰν ὁ Ζήνων μετὰ τοῦ φίλου τοῦ ἐστοιχημάτισαν περὶ τοῦ Μέμνωνος.)

Οἱ πρόγονοι ἡμῶν σοφοί τε καὶ μή, περιηγοῦντο τὴν Αἴγυπτον, καθ' ὃν καιρὸν ἄλλως τε πολλὰς τὰς δυσχερείας παρεῖχε τὸ ταξείδιον τοῦτο καὶ ἡ λίαν ἐπίπονος αὕτη περιήγησις.

Ἂν καὶ οὐδόλως τὴν ἀξίωσιν ἔχω παλαιοντολόγου καὶ ἱστοριοδίφου, δὲν θλάπτει ὅμως νὰ εἴπω κἀγὼ ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ Μέμνονος, περὶ οὗ οἱ ἡμέτεροι συγγραφεῖς οὐκ ὀλίγα ἔλεξαν. Ὁ Μέμνων οὗτος λοιπὸν ἐξυμνήθη καὶ παρὰ τοῦ μεγάλου Ποιητοῦ ὡς ὁ ὡραιότατος τῶν Συμμάχων τῶν Τρώων, διὸ καὶ ἐπεκλήθη υἱὸς τῆς φωτοβόλου Ἠοῦς, ἐφονεύθη δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ τότε μετεμορφώθη εἰς ὄρνιν, καὶ ἐπέταξεν εἰς Αἴγυπτον. Ὁ Ἡσίοδος τὸν θέλει βασιλέα τῆς Αἰθιοπίας, ἕτεροι τῆς Ἀσσυρίας, ἄλλοι δὲ τῆς Περσίας. Τὴν δὲ μουσικήν του ἱκανότητα οὐκ' ὀλίγοι τῶν παλαιῶν συγγραφέων ἑλλήνων ἐξύμνησαν. Ἀμφιβάλλω ὅμως ἂν εἶχον τὴν πεποίθησιν περὶ τούτου, διότι καὶ ὁ Στράβων μετὰ δισταγμοῦ ἀποφαίνεται περὶ τοῦ πράγματος, ἀναφέρων ὅτι "ἤκουσε φωνήν, ἀλλ' ἀγνοεῖ πόθεν αὕτη ἐξῆλθε". (Καὶ οὗτος ἄπιστος ὡς ἐμέ.) Καὶ τὸ περίεργον ὁ Μέμνων ἤδε καλήτερον καθ' ὃ διάστημα ἤτο ἠκρωτηριασμένος, μετὰ ταῦτα ὅμως ἐπισκευασθεὶς κατὰ τὸ τέλος τῆς 2-ας ἑκατονταετηρίδος Μ. Χ. ἀπώλεσεν ἑκτοτε τὴν μουσικήν του ἱκανότητα, ἤτοι καθ' ὃν χρόνον καὶ αἱ εἰδωλολατρικαὶ πλάναι ἤρχισαν νὰ ἐκλείπωσι, καὶ ὁ χριστιανισμὸς διαίοις δῆμασι πρὸς τὰ πρόσω ἔδαινε.

Ἡ γνώμη τῶν νεωτέρων σοφῶν ἐστὶν ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος παχεῖα δρόσος καὶ πάχνη τῆς νυκτὸς ἑλκυομένη καὶ ἐξατμιζομένη ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ Ἡλίου, ἀπετέλει ἦχον τινά. Ἀλλὰ διατὶ νὰ μὴν ὑποθέσωμεν καὶ τέχνασμά τι τοῦ Ἱερατείου τῆς Αἰγύπτου, ὅτι ὄηλ. Ἱερεύς τις κεκρυμμένος παρὰ τῷ ἀγάλματι ἀνέπεμπε φωνήν, ἢ ᾄσμα πρὸς τὴν θεότητα ταύτην ᾤδε; ὅταν ἄλλως τε ἱστορεῖται ὅτι καὶ κατὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου ἐπίσης ᾤδεν ὁ Μέμνων; Ἢ μήπως τὸ Ἱερατεῖον ἀεὶ θαύμασι χρώμενον δὲν ἐξηπάτησε τὸν λαόν, καὶ περιέβαλψε τὰς πλάνας αὐτοῦ καὶ δυσειδαιμονίας χάριν τῶν ἑαυτοῦ συμφερόντων;

Ἄλλαις λέξεσιν, οὐδέποτε ὁ τῆς Αἰγύπτου Ἀπόλλων ἐχρημάτισε κάτοχος τῆς φωνητικῆς μουσικῆς, ἀλλ' οὔτε τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς ὡς τὸν ἡμέτερον Ἀπόλλωνα παίζοντα τὴν λύραν ἄριστα, ἀφίνεται δὲ ἡ κρίσις τοῖς φίλοις ἀναγνώσταις περὶ τούτου. Ὑπῆρχε μόνον εἷς κραταιὸς Βασιλεὺς ὀνόματι Ἀμενόφθ, καὶ οὐχὶ Μέμνων, στήσας τρόπαια κατὰ τῶν βαρβάρων, καὶ δυναστεύσας τῆς Αἰγύπτου, κατὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν ἐπὶ τοῦ ἀγάλματος ἱερογλυφικῶν χαρακτήρων.

Οἱ φιλάρχαιοι ὅμως Ἄγγλοι, οἱ ἀεὶ τὰ παράδοξα θαυμάζοντες, πᾶσαν πρωΐαν ἀναφαίνονται ἀποβιβαζόμενοι ἐπὶ τῆς Περαίας ὄχθης, καὶ ὡς οἱ κροκόδειλοι κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου ὑπὸ τὰς πόας καὶ τοὺς ἐσπαρμένους ἀγροὺς ἄγραν ζητοῦσι, ἐπίσης καὶ οὗτοι σπεύδουσι περιπατοῦντες ἢ καὶ ἔφιπποι, ἵνα προλάβωσι τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἡλίου ὑπὸ τὸν Μέμνονα. Ἀλλ' εἰς μάτην! ὁ σκυθρωπὸς οὗτος θεὸς δὲν ᾄδει πλέον, διότι οὐδέποτε ᾖσε."

ΕΙΣ ΕΝ ΔΑΚΡΥ...

Α'.

Ἀπὸ δυάδος ὀμμάτων θείων
ἀλλὰ θνητῶν
εἶδον σταγόνας ποτὲ δακρύων
μαργαριτῶν...

Ἤτο τὸ δάκρυ τὸ διαυγὲς
δάκρυ τοῦ ἴου,
ὅπερ σταλάζει τὸ λυκαυγὲς
ἁβροῦ Μαΐου...

Καὶ ἀνακράζω· "Ὦ οὐρανία
καὶ προσφιλής!
Σὺ ἦν νεότης στολίζει θεία
καὶ ἀφελής,

"Σὺ ἡ βιοῦσα ζωὴν ἀγγέλων
ἄνευ λυπῶν
σὺ ἦν γελάεν προσμένει μέλλον
καὶ χαρωπόν,

"Εἰπέ μου, νύμφη τοῦ παραδείσου,
πρὸς τί θρηνεῖς;
πρὸς τί οἱ κρύφιοι στεναγμοί σου,
μήπως πονεῖς;

"Κλαίεις;... ὦ! κλαίουν λοιπὸν ἀκόμα
καὶ οἱ θεοί;
καὶ τῶν ἀγγέλων λοιπὸν τὸ ὄμμα
δακρυρροεῖ;...

"Καὶ σὺ στενάζεις, ὦ ἀγλαά,
καὶ σὺ λυπεῖσαι;
καὶ σύ, ταλαίπωρε, παιδιά
τῆς Μοίρας εἶσαι;

"Λέγε, ὦ κόρη, πρὸς οὐρανοῦ!
δὲν ἐλαττοῦται
ἄλγος εἰς στέρνα φίλου στενοῦ
ὅτε κενοῦται;...

""Ἂς ἠδυνάμην νὰ σοὶ σπογγίσω
τὸν ὀφθαλμόν,
κ' ἐν τῇ καρδίᾳ τῇ σῇ νὰ σβύσω
τὸν στεναγμόν..."

Β'.

Ἀπὸ δυάδος ὀμμάτων θείων
ἀλλὰ θνητῶν
εἶδον δυάδα λαμπρῶν δακρύων
μαργαριτῶν...

Ἦν ἡ δακρύουσα ἐρωτύλον,
πλάσμα γλυκύ,
πλήρες γοήτρων ἀπαραμίλλων,
κόρη γλυκή.

Ὦ! ἦτο χάρις δεκαπεντέτις
ὅλη γλυκύτης,
τοῦ παραδείσου κλεινὴ δραπέτις
ἐν γῇ ὀδίτις...

Καὶ εἶπον· "Κλαῦσον, ὦ ἐρασμία,
ἀφ' οὗ πονεῖς·
εἶναι τὸ δάκρυ παρηγορία
ἐν τοῖς δεινοῖς...

""Ἄφες τὸ δάκρυ ἠρέμα ῥέον,
κόρη μικρά,
ὄλβιος ὅστις ἰᾶται κλαίων
πάθη πικρά.

"Τάλας δὲ ὅστις ἔνδον πονεῖ,
πλὴν δὲν δακρύει,
οὗτινος τ' ὄμμα πηγὴ στεγνὴ
δὲν ἀναβρύει...

"Εἴν' ἡ ψυχή του ὠκεανὸς
ὅστις μυκᾶται,
ὃν τριχυμία δαίρει δεινῶς
ἀλλὰ δὲν θλᾶται..."

Γ'.

Ἀπὸ δυάδος ὀμμάτων θείων
ἀλλὰ θνητῶν
εἶδον σταγόνας ἁβρῶν δακρύων
μαργαριτῶν...

Ἦν ἡ θρηνοῦσα κόρη γλυκεῖα
καὶ ῥαδινή,
ἧς ἐδωρήθη μοι ἡ καρδία
παντοτεινή...

Δὲν ἦν τὸ δάκρυ ὀδύνης
ἢ συμφορᾶς,
ἦν δάκρυ ἔρωτος καὶ γαλήνης,
δάκρυ χαρᾶς...

Καὶ ἀνεφώνησα ἐν τῷ ἅμα
κατανυγείς·
""Ὦ δάκρυ θεῖον, ἄδολον νᾶμα
ἀγνῆς πηγῆς,

""Ὦ παραδείσου νέκταρ γλυκὺ
καὶ ζωογόνον,
ὦ ἀμβροσία δροσιστικὴ
τῶν ἐμῶν πόνων,

"Σὺ ὅπερ δίον μοὶ δίδεις νέον
ἡρέμα ῥέον
ἀπὸ ὀμμάτων ὡς ἐκ πηγῆς
θαυματουργῆς,

""Ὦ! ῥέε!!... ἔκβαμβος σὲ θεῶμαι,
ἀναγεννῶμαι,
τὸ σύμπαν βλέπω ἐμοῦ ἐμπρὸς
γελῶν λαμπρῶς.

""Ἐνώπιόν μου οἱ οὐρανοὶ
ἐρατεινοὶ
ὠσεὶ τὰς πύλας ἀναπετῶσι
καὶ μὲ καλῶσι..."

Δ'.

Ἀπὸ δυάδος ὀμμάτων θείων
καὶ γαλανῶν
εἶδον ἐν ἔρωτι ἀναβρύον
δάκρυ ἀγνόν...

Καὶ ἐν ἐκστάσει εὐθὺς σπογγίζω
τοὺς ὀφθαλμούς
καὶ μὲ τὰ χείλη μου τοὺς δροσίζω
μὲ ἀσπασμούς.

Καὶ ἀνακράζω· ""Ὦ ὀφθαλμοὶ
αἴγλης ἀφάτου,
Ὦ ὀφθαλμοὶ Της, ἐστὲ ἐμοὶ
ἄχρι θανάτου...

"Φωτίσατέ με ἐν ὅσῳ ἤδη
διαγελᾷ
κ' ἐν δαψιλείᾳ ἡμῖν ἀμείβει
τόσα καλά.

"Καὶ ὅταν τάφος ἐμὲ βροχθίζῃ
ἄπνουν καὶ πτῶμα,
Ὦ! ἓν σας δάκρυ ἂς μοὶ δροσίζῃ
τὸ μαῦρον χῶμα..."

Θεόδωρος Χ. Μοσχόπουλος.

ΟΙ ΝΑΥΤΙΛΟΙ.

Ἐκ τῶν τοῦ Ῥώσσου ποιητοῦ Κολτσώφ.
Μετάφρασις Π. Κ.

Εἴν' ἡ θάλασσα θηρίον
θορυβοῦν νυχθημερόν,
καὶ τὰ βάθη της ταμεῖον
ἀοράτων συμφορῶν.

Ἐμπρός, φίλοι, τὸ ἱστίον!
μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ βορρᾶ
τὸ ἀκάτιον κυλίον
εἰς τὰ κύματα περᾷ.

Μαῦρα νέφη μαρτυροῦσι
τῶν στοιχείων ταραχήν.
ἀλλὰ ταῦτα δὲν πτοοῦσι
τὴν ἀνδρείαν μας ψυχήν.

Θάρρος! καίτοι βροχή, νέφη,
βρονταί, ἄνεμος σφοδρός...
καίτοι χαῖνον κῦμα στέφει
μανιώδης ὁ ἀφρός...

Ἐκεῖ!... μετὰ τὰς θυέλλας
εὐτυχίας εἶναι γῆ·
Οὐρανὸς δὲν εἶναι μέλας,
ἀλλ' εὐδία καὶ σιγή.

Πλὴν ἐκεῖ τὸ κῦμα φέρει
τοὺς γενναίους κ' εὐθαρσεῖς·
ἐμπρός, φίλοι! τί ἂν δέρῃ
στερρὸν σκάφος καταιγίς!

Ο ΦΟΙΝΙΞ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ ΑΥΤΟΥ.

Ὑπὸ Gerhard Rohlfs.

(Μετὰ εἰκόνων, ὅρα σελ. 205.)

Τί ἤθελεν εἰσθαι ὁ κάτοικος τῆς ἐρήμου ἄνευ τοῦ φοίνικος; Ἅπαντες ὅσοι κατοικοῦσιν ἐν τῇ Σαχάρᾳ, Ἄραβες, Βέρβεροι, Τουάρέγοι καὶ Τεβοῦ, ἅπας αὐτῶν ὁ βίος, αἱ ἀσχολίαι, οἱ στοχασμοὶ καὶ ἐπιθυμίαι στρέφονται περὶ τὸν φοίνικα. Οὐδὲν ἄλλο ὀπωροφόρον δένδρον τῆς ὑγρηλίου ἔχει τόσην σημασίαν διὰ τοὺς κατοίκους ὡρισμένης τινὸς χώρας ὅσην τοῦτο, οὐδὲν ἄλλο δένδρον καὶ μάλιστα οὐδεὶς ἄλλος καρπὸς χρησιμεύει εἰς τοσοῦτον πολλὰς χρείας, εἰς ὅσας ὁ φοῖνιξ ὁ δακτυλιοφόρος. Καὶ ὡς πρὸς τὴν ποικιλίαν δὲ δύναται ὁ φοῖνιξ ν' ἀντιπαραταχθῇ ἐπαξίως πρὸς ἄλλους καρπούς. Κατὰ χιλιάδας ἀριθμοῦνται τὰ εἴδη τῶν φοινίκων γινόμενα ὅμως εὐκρινῶς διακριτὰ μόνον ἐκείνῳ, ὅστις ἐποιήσατο μετὰ νωπῶν καρπῶν πρακτικὰς ἐρεύνας καὶ σπουδὰς περὶ τῶν φοινίκων ἐν τῷ τόπῳ καὶ τῇ ἑστίᾳ αὐτῶν.

Δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ Ἀφρικὴ πατρὶς τοῦ φοίνικος; Πιστεύομεν ὅτι δυνάμεθα ν' ἀπαντήσωμεν καταφατικῶς εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, καίτοι δὲν ἐλύθη εἰσέτι, καὶ ἴσως δυσχερῶς θὰ λυθῇ τὸ ζήτημα, ἂν πρέπῃ νὰ θεωρῆται ἡ Σαχάρα ἢ τὸ βόρειον μέρος τῆς κεντρῴας Ἀφρικῆς ὡς ἀρχικὴ πατρὶς τοῦ δένδρου τούτου. Ἐν τῇ Σαχάρᾳ δῆλον ὅτι οὐδαμοῦ ὑπάρχουσι πλέον πράγματι αὐτοφυεῖς ἄγριοι φοίνικες. Μόνον ἐν τῇ ὁάσει Κούφρᾳ ὑπάρχουσι τοιοῦτοι λοχμαῖοι φοίνικες, οὓς τινας θὰ ἠδυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς ἀγρίους ἂν ἑτέρωθεν ἡ γονιμότης αὐτῶν εἰς καρποὺς εὐχύμους ἐπέτρεπεν ἡμῖν τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον. Εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς κεντρῴας Ἀφρικῆς ὅμως καὶ ἐν Ἀβυσσινίᾳ ὑπάρχουσι φοίνικες, ἀναμφιβόλως τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ δακτυλιοφόρου φοίνικος ἀνήκοντες, εὐκόλως γινόμενοι λοχμαῖοι καὶ φέροντες καρποὺς ἀηδεῖς καὶ ἔχοντας γεῦσιν χείρονα τῆς τῶν ἀγρίων μήλων ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἥμερα. Ὁ φοῖνιξ βλαστάνει καθ' ἅπασαν τὴν Σαχάραν, ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ἀπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἔνθα π. χ. παρὰ τὴν Τρίπολιν, Βεγγάζην, Ἀλεξάνδρειαν κλπ. αἱ ῥίζαι του βρέχονται ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης, μέχρι τῶν χωρῶν τοῦ Σουδάν. Ἐν ᾧ ὅμως οἱ ἀμέσως παρὰ τὴν θάλασσαν βλαστάνοντες φοίνικες δὲν διακρίνονται ἐπὶ καλῇ ποιότητι καὶ γεύσει καὶ δὲν δύνανται ν' ἀποξηρανθῶσιν, ἐκ τοὐναντίου οἱ κατὰ τὰ νοτιώτατα μέρη τῆς Σαχάρας ψυόμενοι εἶνε ὅλως ἀτρώξιμοι, καὶ ἐν ᾧ οἱ κατὰ τὰς ἀνατολικὰς ὁάσεις, οἷον ἐν τῇ ὁάσει τοῦ Διὸς Ἄμμωνος ἢ ἐν Δάχελ βλαστάνοντες δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς εὐγενεῖς, εὑρίσκει τις αὐτοὺς ὅσον δυτικώτερον προχωρεῖ τοσοῦτον μείζονας, εὐχυμοτέρους, μᾶλλον ζακχαρούχους καὶ ἀρωματικωτέρους, καὶ τέλος πρώτους καὶ ἀρίστους πάντων εὑρίσκει τις καὶ ὀφείλει νὰ ὁμολογήσῃ τοὺς τῆς ὁάσεως Οὐέδ-Δράα.

Ἡ μεταφύτευσις τῶν φοινίκων συμβαίνει οὐχὶ διὰ τῶν πυρήνων, ἀλλὰ διὰ παραφυάδων. Νεαραὶ ἀποφυάδες καὶ συχνάκις λίαν μεγάλαι, ἔχουσαι κορμὸν πάχους 10—15 ὑφεκατομέτρων, κόπτονται ἀπὸ τοῦ κυρίου κορμοῦ καὶ φυτεύονται βαθέως εἰς τὴν γῆν. Συχνὴ κατάρδευσις δι' ὕδατος, εἰ δυνατὸν τεθολωμένου, ἀρκεῖ ἵνα τὸ φυτὸν ριζοβολήσῃ καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη φέρῃ καὶ καρποὺς ἡδεῖς καὶ εὐχύμους. Ἵνα παραχθῶσιν ὅμως τοιοῦτοι καλοί, σφριγῶντες καὶ πυρηνοῦχοι καρποὶ δέον νὰ γονιμοποιηθῶσι τὰ θήλεα ἄνθη

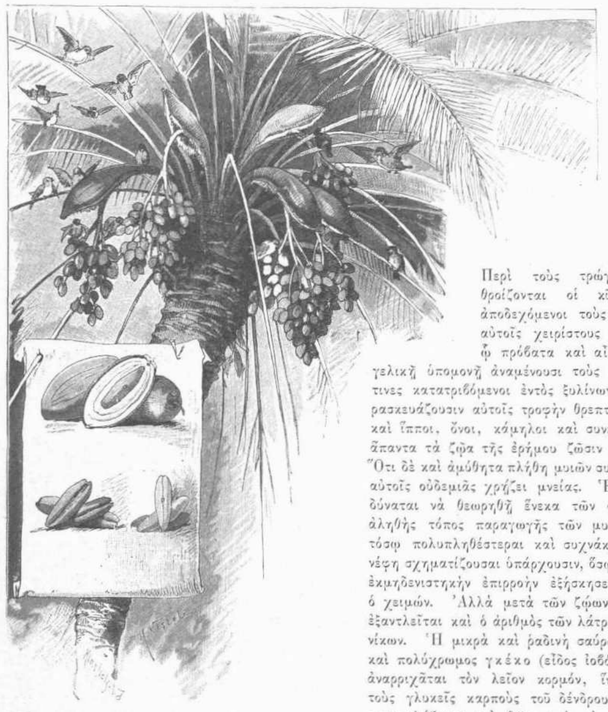

ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ ΤΟΥ ΦΟΙΝΙΚΟΣ.

διὰ τῶν ἀρρένων κορυνῶν. Εἴς τινας ὁάσεις ἐκτελεῖ τὸ ἔργον τοῦτο ὁ ἄνεμος, ἐν ᾧ ἐν τοῖς κήποις οἱ ἰδιοκτῆται ἔχουσι τὴν φροντίδα ταύτην.

Εἴς ἄρρην φοῖνιξ μετὰ τῶν ἀνθέων του ἀρκεῖ εἰς γονιμοποίησιν πεντήκοντα περίπου θηλέων. Δύναταί τις πάλιν ν' ἀπολάβῃ διάφορα εἴδη ἐκ σπόρων καὶ βραδύτερον πάλιν διὰ τῆς γονιμοποιήσεως, οὕτω δὲ κατώρθωσαν οὐ μόνον ἐν ἑκάστῃ ὁάσει ν' ἀποκτήσωσι παντοειδεῖς φοίνικας, ἀλλὰ δι' ἐπαλλαγῆς καὶ μεταφυτεύσεως νὰ καταστήσωσι κοινὸν κτῆμα πάντων καὶ τοὺς εὐγενεστάτους. Σὺν τῇ διαφορᾷ ὅμως ὅτι εὐγενές τι εἶδος εἶνε καλλίτερον πρὸς δυσμὰς τῆς Σαχάρας ἢ πρὸς ἀνατολάς.

Ὁ φοῖνιξ ἀνθεῖ κατὰ Δεκέμβριον, Ἰανουάριον, Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον καὶ ὡριμάζει ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ Νοεμβρίου. Τὰ προώρως ὡριμάζοντα εἴδη, τὰ κατὰ Ἰούνιον ἀπολεγόμενα, ἂν καὶ εὔχυλα ὄντα δὲν ἀποξηραίνονται ὡς καὶ τὰ πρώϊμα εἴδη τῶν σύκων. Τρώγουσι καὶ μεταχειρίζονται αὐτὰ κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ περιστάσεις. Ὁ κυρίως κάτοικος τῶν ὁάσεων τρώγει φοίνικας, ἐὰν οὗτοι εἶνε νωποὶ εἰς τόπον δευτέρου ἀρίστου, ἐν ᾧ τὴν πρωΐαν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ὄπνου ἐξέγερσιν ῥοφᾷ ζωμὸν ἐκ κριθῆς (πτισάνην) πολὺ πέπειρι ἐμπεριέχουσαν. Οἱ δὲ εὐπορώτεροι δὲν τρώγουσι τοὺς νωποὺς καὶ εὐχύμους φοίνικας μόνους, ἀλλ' ἐμβάπτουσιν αὐτοὺς ἐν νωπῷ βουτύρῳ, ἐν ᾧ οἱ ἧττον εὔποροι πίνουσιν ἀντὶ τοῦ τελευταίου τούτου βουτύρινον γάλα, καὶ οἱ ὅλως ἄποροι καταπραΰνουσι δι' ὕδατος τὰς διαπύρους ἰδιότητας τοῦ καρποῦ.

Περὶ τοὺς τρώγοντας συναθροίζονται οἱ κύνες χανδὸν ἀποδεχόμενοι τοὺς ῥιπτομένους αὐτοῖς χειρίστους φοίνικας, ἐν ᾧ πρόβατα καὶ αἶγες ἐν εὐαγγελικῇ ὑπομονῇ ἀναμένουσι τοὺς πυρῆνας, οἵτινες κατατριβόμενοι ἐντὸς ξυλίνων ἰγδίων παρασκευάζουσιν αὐτοῖς τροφὴν θρεπτικήν. Ἀλλὰ καὶ ἵπποι, ὄνοι, κάμηλοι καὶ συνελόντι εἰπεῖν ἅπαντα τὰ ζῷα τῆς ἐρήμου ζῶσιν ἐκ φοινίκων. Ὅτι δὲ καὶ ἀμύθητα πλήθη μυιῶν συναριθμοῦνται αὐτοῖς οὐδεμιᾶς χρῄζει μνείας. Ἑκάστη ὅασις δύναται νὰ θεωρηθῇ ἕνεκα τῶν φοινίκων ὡς ἀληθὴς τόπος παραγωγῆς τῶν μυιῶν, αἵτινες τόσῳ πολυπληθέστεραι καὶ συχνάκις ὁλόκληρα νέφη σχηματίζουσαι ὑπάρχουσιν, ὅσῳ ὀλιγωτέραν ἐκμηδενιστικὴν ἐπιρροὴν ἐξήσκησεν ἐπ' αὐτῶν ὁ χειμών. Ἀλλὰ μετὰ τῶν ζῴων τούτων δὲν ἐξαντλεῖται καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν λάτρεων τῶν φοινίκων. Ἡ μικρὰ καὶ ῥαδινὴ σαύρα ὁ μικόλος καὶ πολύχρωμος γκέκο (εἶδος ἰοβόλου σαύρας) ἀναρριχᾶται τὸν λεῖον κορμόν, ἵνα λιχνεύσῃ τοὺς γλυκεῖς καρποὺς τοῦ δένδρου, νυκτὸς δὲ προσπελάζουσι καὶ θῶες καὶ τὰ παραπλήσια, ἵνα συλλέξωσι τοὺς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου καταπεσόντας φοίνικας. Στρουθοὶ καὶ ἅπαντα τὰ γηγενῆ πτηνὰ τῶν ὁάσεων περιίπτανται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας περὶ τὰς στεφάνας τῶν ὑψηλῶν φοινικοδένδρων, ἵνα θηρεύσωσι καὶ ταῦτα τὸ ἐκ τῶν καρπῶν ἴδιον μέρισμα. Ποῖος ἄλλος καρπὸς ἐξασκεῖ ἐδῶ κάτω ἴσην ἑλκτικὴν δύναμιν ἐφ' ὅλων τῶν πλασμάτων, ἅτινα ἕρπουσι καὶ πλανῶνται ἐπὶ τῆς γῆς;

Τὸ κύριον στοιχεῖον τῆς ἐναποταμιεύσεως διὰ τὸν χειμῶνα καὶ κατὰ τὰς ἀποδημίας ἀποτελοῦσιν οἱ ἀπεξηραμένοι καὶ ἐν ἀχυρίνοις σάκκοις, σκυτίνοις θυλάκοις καὶ ἐκ φλοιοῦ πεπλεγμένοις καλάθοις συμπεφορημένοι φοίνικες. Οἱ ξηροὶ φοίνικες εἴτε διατηροῦνται ἐν ἰδιαιτέροις δώμασι τοῦ οἰκήματος, εἴτε, καὶ μάλιστα ὅταν θέλωσι νὰ διατηρήσωσιν αὐτοὺς ἐπὶ μακρόν, κατορύσσονται εἰς τὴν γῆν. Οἱ κατασπεπατημένοι φοίνικες ὀνομαζόμενοι καὶ φοινίκινος ἄρτος,*) εἶνε λίαν περιζήτητος τροφὴ καὶ μάλιστα ὅταν πρότερον ἀπηλλάγησαν τῶν λίθων. Ὅλως σκληρῶς ἀπεξηραμένοι φοίνικες ἀλέθονται εἰς ἄλευρον καὶ τὸ γλυκὺ τοῦτο προϊὸν εἴτε τρώγεται κατόπιν μόνον μεθ' ὕδατος, εἴτε καὶ συναναμειγμένον ἀλφίτοις καὶ ἐλαίῳ, ἀποτελοῦν τοιουτοτρόπως πράγματι τροφὴν πάνυ θρεπτικήν. Προσέτι καὶ καπνίζουσι τοὺς φοίνικας καὶ τὸ ἐντεῦθεν κερδαινόμενον ἕψημα θεωρεῖται ὡς τὸ ἄριστον ἡδύσμα παρεχόμενον πεφιλημένοις ἐπισκέπταις.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ φοῖνιξ ἀποτελεῖ τὸ κύριον ἐμπόρευμα τῶν κατοίκων τῆς ἐρήμου. Καὶ τῷ ὄντι ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου ἐν ταῖς ὁάσεσιν οὐδόλως ἐπαρκεῖ τῷ σχετικῶς πυκνῷ πληθυσμῷ αὐτῶν. Ἀλλ' ἐκ τοὐναντίου ἅπασαι σχεδὸν αἱ ὁάσεις βρίθουσι φοινίκων. Δι' ὃ καὶ βλέπομεν τοὺς Ἄραβας γεωργοὺς καὶ τοὺς τῶν ἐγγὺς τῇ ἐρήμῳ κειμένων χωρῶν, οἷς δέον νὰ συγκαταλεγῶσι καί τινες βερβερικαὶ φυλαί, κατὰ πᾶν ἔτος ἀποδημοῦντας εἰς νότον μετὰ τῶν σίτῳ πεφορτωμένων αὐτῶν καμήλων, ἵνα ἐκεῖ δῶσιν αὐτὸν εἰς ἀντάλλαγμα ἀντὶ φοινίκων. Ἑκάστη ἀραβικὴ καὶ βερβερικὴ φυλή, ὅπως καλλιεργεῖ ὡρισμένον τι τμῆμα γῆς ἢ νέμει τὰς μεγάλας αὐτῆς ἀγέλας ἐπὶ ὡρισμένων νομῶν, οὕτως ἔχει ἐπίσης καὶ ὡρισμένον τι χωρίον τῆς ἐρήμου μετὰ τῶν κατοίκων τοῦ ὁποίου συναλλάσσεται τοὺς φοίνικας. Διὰ τούτων γίνεται ὁμοίως ἐμπόριον ἐνδυμάτων ἢ ἄλλων χρειωδῶν πραγμάτων. Οὕτω π. χ. τὸ Φιγκίγ εἶνε περίφημον διὰ τὰ ἐξαίρετα βουρνούζια, ἐν ᾧ τὸ Ταφιλὲτ διὰ τὰ δέρματα καὶ ἐν γένει ἅπαντα τὰ προϊόντα τῆς ὑποδηματοποιίας κέκτηται ἤδη παρὰ τοῖς Ἄραψι τῆς Ἀφρικῆς τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν, ἣν καί ποτε ἡ Κορδούη (ὁμώνυμον δέρμα), ἡ Σαφφὶ (δέρμα σαφφιάν) καὶ τὸ Μαρόκκον (μαροκινὸν δέρμα). Τὸ δέρμα Φιλαλὶ (ἐκ τοῦ Ταφιλέτ) θεωρεῖται ἤδη ὡς τὸ ἀπαλώτατον καὶ εὐκαμπτότατον πάντων.

Ἐν τισιν ὁάσεσιν ἢ χώραις, ἔνθα βλαστάνει ὁ φοῖνιξ, κατασκευάζεται ἐξ αὐτοῦ καὶ οἰνόπνευμα. Καὶ ἐπιμελῶς μὲν παρασκευαζόμενον τοῦτο δύναται ν' ἀποδῇ ἐξαίρετον ποτόν, σπανίως ὅμως συμβαίνει τοῦτο. Πρὸς τοῦτο ἀνοίγονται κατὰ τὸ ἔαρ μερικὰ φοινικόδενδρα, συμβαίνει δὲ τοῦτο εἴτε διὰ διατρήσεως τῆς ὑψίστης στεφάνης τοῦ δένδρου, εἴτε διά τινος ὀπῆς ἀνοιγομένης ἐν τοῖς κάτω τοῦ κορμοῦ. Ἐν καιρῷ ἔαρος ἀποστάζουσιν ἐκ τοῦ δένδρου ἐντὸς 24 ὡρῶν ἀρκεταὶ λίτραι χυμοῦ. Τὸ ὑγρὸν τοῦτο, ὀνομαζόμενον Λακμὶ ἢ Λακμπὶ γαλακτῶδες τὸ χρῶμα καὶ τὴν γεῦσιν γλυκὺ κατ' ἀρχάς, ἀρχεται μετὰ παρέλευσιν 24 ὡρῶν ζυμούμενον καὶ κατόπιν ἐνεργεῖ ὡς ἰσχυρὸν μεθυστικὸν ἕνεκα τῆς ἀναπτύξεως οἰνοπνεύματος. Καὶ ὅμως τὸ λακμὶ δὲν εἶνε τόσον ζαχαροῦχον ὡς ὁ χυμὸς τοῦ συγγενοῦς

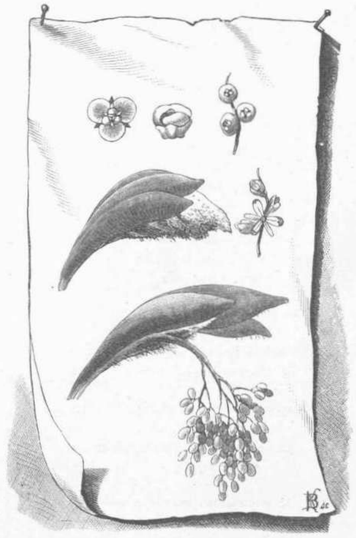

ΤΑ ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΦΟΙΝΙΚΟΣ.

*) Ἐνταῦθα καὶ ὁ ὑπὸ τῶν Βεδουΐνων τῆς χερσονήσου τοῦ Σινᾶ ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Καίρου πωλούμενος φοινίκινος ἄλλας (σουτζοῦκι), ὥπερ ὡς τὰ πολλὰ εἶνε συναναμειγμένα καὶ ἀμύγδαλα.

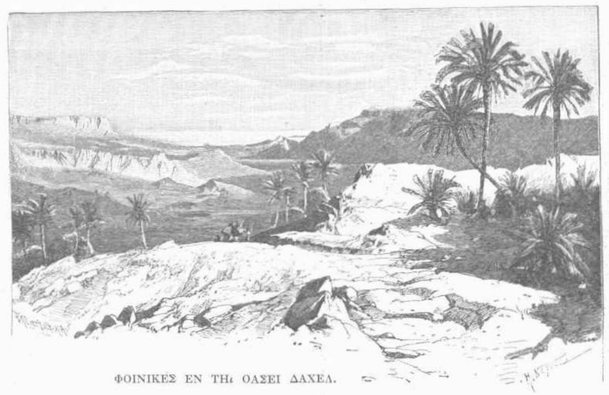

ΦΟΙΝΙΚΕΣ ΕΝ ΤΗι ΟΑΣΕΙ ΔΑΧΕΛ.

αὐτῷ Phönix silvestris Rosch., φυομένου ἐν Ἰνδίαις καὶ ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ ὁποίου δι' ἀποχυλώσεως κερδαίνεται τὸ λεγόμενον Ἀράκ (Arak).

Ὡς θρυτὸν προϊὸν τοῦ φοίνικος δέον ν' ἀναφέρωμεν ἐπίσης καὶ τὴν ἐντεριώνην τῶν νεαρῶν ἀποχυάδων ἢ τῆς ὑψίστης στεφάνης ἔχουσαν γεῦσιν καρύου.

Ἀφ' οὗ ὑπεδείξαμεν μέχρι τοῦδε τὴν χρησιμότητα τοῦ δένδρου ὡς παρέχοντος τροφὴν καὶ ἄρτον τοῖς κατοίκοις τῶν χωρῶν, ἐν αἷς βλαστάνει, δέον ἤδη νὰ ῥίψωμεν ἓν βλέμμα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὠφελειῶν, ἃς ἀφθόνως καὶ ἐκάστοτε παρέχει τοῖς νομάσιν. Ὁ φοῖνιξ εἶνε τὸ πᾶν ἐν τῇ ὁάσει. Οὐδὲν πρᾶγμα, οὐδὲν ἀντικείμενον ὑπάρχει μὴ εὑρισκόμενον εἰς συνάφειαν μετ' αὐτοῦ. Ἐκτὸς τῶν τοίχων, κατασκευαζομένων ὡς τὰ πολλὰ ἐκ λίθων καὶ πηλοῦ, αἱ θύραι τῶν οἰκιῶν, αἱ δοκοὶ παρασκευάζονται ἐκ σανίδων καὶ ξύλων φοινίκων, ἐπικαλύπτονται μετὰ δζερὶδ ἤτοι φοινικίνων φύλλων καὶ κατόπιν περισάττονται γῇ καὶ πηλῷ. Τὰ φρέατα περικοσμοῦνται φοινικίνῳ ξύλῳ, ἐκ τοιούτου ἐπίσης συνίστανται καὶ οἱ ἀντληταῖρες, καὶ ἐὰν ἦτο γνωστὴ καὶ ἡ χρῆσις τῶν τραπεζῶν καὶ ἑδρῶν βεβαίως καὶ αὗται ἐκ φοίνικος ἤθελον κατασκευάζεσθαι. Διάφοραι φυλαὶ τῆς ἐρήμου κατασκευάζουσι τὴν σάγην (σάγματα) τῶν καμήλων των ἐκ τοῦ κατωτέρου παχέος μίσχου τῶν φοινικίνων φύλλων, καὶ τοὺς ἐκ τοιούτων φύλλων καὶ φοινικίνου φλοιοῦ πεπλεγμένους καλάθους καὶ σάκκους συρράπτουσι διὸ σχοινίων πάλιν ἐκ "Λίφ" (φλοιοῦ φοινικίνου) πεπλεγμένων. Ἐν γένει ἅπαντα τὰ σχοινία καὶ οἱ κάλῳ ἐκ τοιούτου φλοιοῦ συνίστανται καὶ συχνάκις εἶνε τοσοῦτον ἰσχυροί, ὥστε χρησιμεύουσι κατὰ τὰ παράλια καὶ ὡς ἀγκύρια σχοινία. Δίκτυα εἰς φυλακὴν ἀντικειμένων, στρώματα καὶ ὑποδήματα (ὡς ἐν τῇ ὁάσει Φαράφρα) κατασκευάζονται ἐκ φλοιοῦ φοίνικος καὶ συνελόντι εἰπεῖν οὐδὲν ἀντικείμενον ὑπάρχει παρὰ τοῖς κατοίκοις τῶν ὁάσεων μὴ ἔχον συγγένειαν πρὸς τὸν φοίνικα.

Δέον νὰ προσθῶμεν ἐπὶ τέλει ὅτι ὁ φοῖνιξ σπουδαῖον πρόσωπον παρίστησι καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἰατρικήν; Καὶ παρὰ μὲν τοῖς Εὐρωπαίοις φυσικῶς οὐδεμίαν τοιαύτην σημασίαν ἔχει, παρὰ τοῖς ἰθαγενέσιν ὅμως ὅλως τοὐναντίον συμβαίνει. Κενή τις θρησκευτικὴ δόξα ἰσχυρεῖτο ἀρχῆθεν ὑπὲρ τὸν φοίνικα, ὅτι οὗτος ὅμως ἢ οἱ καρποὶ αὐτοῦ καὶ ὁ χυμὸς πράγματι κέκτηνται ἰδιότητας ἰαματικὰς εἶνε ἄγνωστον. Καὶ ναὶ μὲν ἔστιν ὅτε συμβαίνει νὰ ἐκδηλῶσιν οἱ νωποὶ φοίνικες ἐνέργειαν ἐφεκτικήν (ἀποφράσσουσι τὴν γαστέρα), συνήθως ὅμως ποιοῦσι τὸ ἐναντίον. Ὁ γράφων δὲ τὰς γραμμὰς ταύτας ἀπηλλάγη κακοήθους δυσεντερίας διὰ τοῦ μέσου τούτου. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὸ λακμπί, ἤτοι ὁ μηκέτι ζυμωθεὶς φοινίκειος οἶνος, ἔχει τὴν ἰδιότητα ταύτην, ἅμα ὡς ὅμως ἀναπτυχθῇ ἐν αὐτῷ οἰνόπνευμα, παύει καὶ ἡ ἰδιότης αὕτη καὶ τὸ ποτὸν ἐνεργεῖ ὥσπερ καὶ οἰονδή τι ἄλλο πνευματῶδες ὑγρόν. Ἐν Τιδικὲλτ εὗρον τὴν παράδοξον συνήθειαν, καθ' ἣν δίδονται ταῖς γυναιξὶ τετριμμένοι φοίνικες συναναμειγμένοι κόπρῳ καμήλου, ἵνα ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτὰς εὐτοκία. Καταπεπιεσμένοι φοίνικες ἐπιτίθενται ἐπίσης καὶ ἐπὶ τραυμάτων, καίπερ μηδεμιᾶς ὠφελείας πρόξενοι γινόμενοι. Ὁ Πλίνιος πληροφορεῖ ἡμᾶς περὶ τῆς ἰατρικῆς ἐνεργείας τοῦ φοίνικος ἐν τῷ 23ῳ βιβλίῳ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ Ἱστορίας καὶ λέγει ὅτι ὁ ἄβρὸς φλοιὸς καιόμενος εἰς καπνὸν ἐνεργεῖ ὡς ἐξαμβλωτικὸν καὶ ὀνομάζει μάλιστα ποικίλας ἄλλας παθήσεις καὶ νόσους, ἃς αὐτὸς θεραπεύει χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἔχωσι τὰ μέσα ταῦτα ἀπέναντι τῆς κριτικῆς τῶν ἡμετέρων χρόνων μεῖζον κῦρος καὶ ἰσχὺν τῆς θεραπευτικῶν μέσων τῶν ἰθαγενῶν, οἵτινες ἔχουσι τανῦν κατοχὴν τῶν μεγάλων ὁασῶν τῶν φοινίκων.

Ἐν ᾧ ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς μέρεσι τῆς Ἀφρικῆς τὸ κατὰ μέσον ὄρον ὕψος τοῦ φοίνικος εἶνε 12 μέτρων περίπου, τὰ δένδρα τῶν δυτικῶν χωρῶν π. χ. τῆς ὁάσεως Ταφιλὲτ ἐξικνοῦνται εἰς τὸ σημαντικὸν ὕψος τῶν 30 μέτρων. Τὰ δένδρα δὲν γηράσκουσι· λέγεται ὅτι ζῶσιν 100 περίπου ἔτη, ὅπερ βεβαίως εἶνε πᾶν ἄλλο ἢ ὑπερβολή. Ἂν ὅμως ἀναλογισθῶμεν ὅτι οἱ φοίνικες κατ' ἔτος καρποφοροῦσι καὶ μόνον ἀνὰ πᾶν ἑβδομον ἔτος διακόπτουσι τὴν καρποφορίαν των, καὶ ἴδωμεν ὅτι ἓν καὶ μόνον δένδρον χορηγεῖ συχνάκις 4—5 στατῆρας φοινίκων καὶ ἐκτὸς τούτου ὅτι παρέχει τοῖς κατοίκοις καύσιμον ὕλην διὰ τῶν ἐκπιπτόντων αὐτοῦ φύλλων, θὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οὐδὲν σχεδὸν ἄλλο δένδρον ὑπάρχει λυσιτελέστερον αὐτοῦ. Ἀνωτέρω ἐρρέθη ὅτι ὁ φοῖνιξ βλαστάνει κυρίως ἐν τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ νοτίῳ Εὐρώπῃ εὑρίσκονται φοίνικες, ὡς ἐν Riviera ὑπάρχουσι κῆποι φοινίκων καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ ὁλόκληρα ἄλση ἐκ τοιούτων. Ὅτι δὲ ταῦτα, ὡς ὑπὸ πολλῶν εἶνε παραδεδεγμένον, δὲν μετηνέχθησαν ἐκεῖ ὑπὸ Βερβέρων καὶ Ἀράβων κατὰ τὴν ἐν Ἱσπανίᾳ κυριαρχίαν των, ἀναγινώσκομεν πάλιν παρὰ τῷ ἀρχαίῳ φυσιοδίφῃ, ὅστις ἐν τῷ 13ῳ βιβλίῳ τῆς Historia naturalis λέγει, "ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἱσπανίας καρποφοροῦσιν, οἱ καρποὶ αὐτῶν ὅμως εἶνε δριμεῖς".

Καθόλου ὁ Πλίνιος εἶχε γνῶσιν ἀκριβῆ τοῦ φοίνικος. Ἐγίνωσκε δὲ οὐ μόνον ὅτι τὰ δένδρα ἀγαπῶσι τὸ ἀλατοῦχον ἔδαφος, ὅτι ὑπάρχουσιν ἄρρενα καὶ θήλεα καὶ ὅτι δέον νὰ συμβῇ γονιμοποίησις μεταξύ των, ἀλλὰ καὶ δίδει πολλὰς πληροφορίας περὶ τοῦ φοίνικος καὶ μάλιστα διὰ τί οὗτος ὠνομάσθη, διότι, καθὼς λέγει, μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πτηνοῦ, πάντοτε γεννᾶται ἐκ τῶν λειψάνων του ἕτερος νέος.

Ποσάκις δὲ ὑμνήθη ὁ φοῖνιξ ὑπὸ τῶν Ἀράβων ποιητῶν καὶ ὁπόσας παραβολὰς ἔσχε παρ' αὐτῶν! Δέον ὅμως ν' ἀπορήσωμεν ἐπὶ τούτῳ διὰ δένδρον ἐνέχον τὴν ἀφθονωτάτην εὐλογίαν ἐν χώρᾳ, οἵα ἡ Σαχάρα, ἥτις ἄλλως οὐδὲν χορηγεῖ; Ἐνταῦθα ὅλα ἐν ἀφθονίᾳ, ἐκεῖ οὐδέν, ἀπολύτως οὐδέν. Ὁποῖα δὲ αἰσθήματα πληροῦσι τὸ στῆθος, ὅταν φανῶσιν εἰς τὸν ἀπέραντον ὁρίζοντα αἱ χαρακτηριστικαὶ ἐκεῖναι σκοτειναὶ ῥάβδοι, αἱ σχηματίζουσαι τὸν φοινικῶνα, δύναται νὰ ἐννοήσῃ μόνον ὁ ἐπιχειρήσας τὰς ἀτελευτήτους ἐκείνας ὁδοιπορίας ἐν τῇ γυμνῇ ἐρήμῳ, τῇ καλουμένῃ Σαχάρα! Ἐν τούτοις καὶ αὕτη ἔχει τὰ θέλγητρα καὶ τὰς καλλονάς της ὥσπερ ἡ Fontana Trevi, ὥσπερ τὰ ῥεῖθρα τοῦ Νείλου, οὕτω καὶ ἡ Σαχάρα προσκαλεῖ πάλιν εἰς τοὺς κόλπους της τὸν ἅπαξ ἀναπνεύσαντα τὸν ἀέρα της. Θ. Φ.

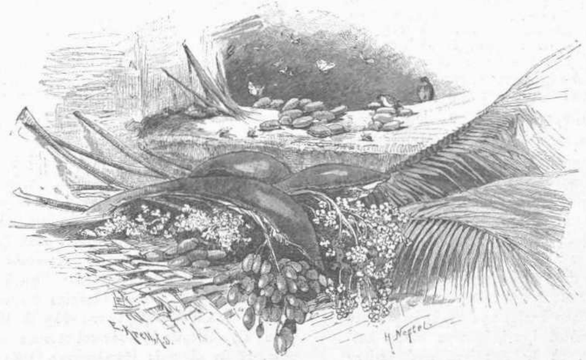

Σ. τ. Δ. Τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν ἐλάβομεν κατ' αὐτὰς παρὰ τοῦ ἀξιοτίμου ἡμῶν φίλου, κ. Ἠλ. Βασιλειάδου ἐν Τύνιδι, ἀκραιφνοῦς φιλοπάτριδος ἀνδρός, ἐκθύμως ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐργαζομένου.]

Ἐν Τύνιδι τῇ 14/26 Ὀκτωβρίου 1883.

Ἀγαπητὲ Κύριε,

Μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος ἀνέγνων τὴν φιλικήν σας τοῦ ἰσταμένου μηνός, δι' ἧς μοὶ ἀπενθύνετε τὰ συγχαρητήριά σας ἐπὶ τῇ γενομένῃ ἐνταῦθα συνεισφορᾷ ὑπὲρ τοῦ μνημείου Γαμβέττα καὶ ἐκφράζετε συνάμα τὴν εὐχὴν ὅπως ἴδητε ὅσον οὕπω τὸ αἴσθημα αὐτὸ τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐπεκτεινόμενον δι' ὁμοίων ἔργων πρὸς τοὺς ἥρωας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Κολοκοτρώνην, Νικηταρᾶν, Κανάρην, Μιαούλην, Μπότσαρην, Πιπῖνον, Κουντουριώτην κλπ. Ἀγαθὴ ἀληθῶς ἰδέα, ἀλλὰ καὶ τὸ παράγον αὐτὴν αἴσθημα ἀνώτερον παντὸς ἐπαίνου! Καὶ διατί, ἀγαπητὲ φίλε, νὰ μὴν ἰδρυθῶσι καὶ εἰς τοὺς περὶ οὗ ὁ λόγος ἥρωας μνημεῖα ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης; Ἢ μήπως δὲν εἶναι οἱ μεγάτιμοι αὐτοὶ ἄνδρες ἐκεῖνοι, οἵτινες διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τοῦ αἵματός των ἔδωσαν ἡμῖν τὸ ἱερὸν δῶρον τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἀποκατάστασιν; Οἴκοθεν λοιπὸν νοεῖται ὅτι ἐκθύμως συμμερίζομαι τὴν ὑμετέραν πατριωτικὴν γνώμην καὶ εὔχομαι ἐκ μέσης καρδίας, ὅπως οἱ ἀπανταχοῦ ὁμοεθνεῖς, οἵτινες προθύμως πάντοτε διὰ τοῦ ἀυτῶν ὀβολοῦ συντελοῦσιν εἰς παντοῖα πατριωτικὰ ἔργα, μὴ παρίδωσιν ἐπὶ πλέον καὶ αὐτὸ τὸ καθῆκον τῆς εὐγνωμοσύνης, ὅπερ ἐπιβάλλεται εἰς πάντα Ἕλληνα πρὸς τὴν ἱερὰν μνήμην οὐ μόνον τῶν προμάχων τῶν ἐλευθεριῶν μας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων πολιτευτῶν, τῶν ἀειμνήστων Ὑψηλάντου, Καποδιστρίου, Μαυροκορδάτου, Σ. Τρικούπη, Κωλέττου, Βούλγαρη, Ζαΐμη, Κουμουνδούρου καὶ Δεληγεώργη, οἵτινες οὐ μικρὸν συνεβάλλοντο ἐν μέσῳ μάλιστα διαφόρων πολιτικῶν τρικυμιῶν, ἵνα προαχθῇ κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ὕπαρξις.

Δέχθητε, παρακαλῶ, τὰς φιλικωτάτας μου προσρήσεις.

Ἠλ. Βασιλειάδης.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΕΠΤΙΚΩΝ ΣΕΙΣΜΩΝ ΕΝ ΤΗι ΕΡΥΘΡΑΙΑι ΧΕΡΣΟΝΗΣΩι.

(Ἐξ ἰδιωτέρας ἀνταποκρίσεως.)

Σ. τ. Δ. Ὁ ἐν Σμύρνῃ λίαν ἀξιότιμος ἰατρὸς Κύριος Γεώργιος Λάτρης, ὅστις διατελεῖ μέλος τῆς ἐπὶ τῶν βοηθημάτων ἐπιτροπῆς, ἀπέστειλεν ἡμῖν τὴν κάτωθι περιγραφὴν τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν, οἵτινες τελευταίως τοσαύτας ἐπέφερον ζημίας εἰς τὴν δύστηνον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐκείνην ἐπαρχίαν. Τὴν περιγραφὴν ταύτην καταχωρίζομεν προθύμως ἐν τῷ Ἑσπέρῳ, καθ' ὅσον προέρχεται παρ' ἀνδρὸς πεπειραμένου ἰδόντος ἰδίοις ὄμμασι τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς καὶ ὡς ἐκ τούτου παρέχοντος ἀκριβεστάτας πληροφορίας.

Ἐν Σμύρνῃ τῇ 16/28 Ὀκτωβρίου 1883.

Τὴν Δευτέραν, 3 Ὀκτωβρίου καὶ ὥραν 3.38 μ. μ. ἠσθάνθημεν ἐνταῦθα ἰσχυρὸν σεισμὸν συνοδευθέντα ὑπὸ φρικώδους μυκηθμοῦ καὶ διαρκέσαντα 16 περίπου δευτερόλεπτα, ἐμβαλόντα δὲ εἰς πανικὸν

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΩΝ ΑΤΜΟΠΛΟΙΩΝ ΤΟΥ ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ ΑΥΣΤΡΟ-ΟΥΓΓΡΙΚΟΥ ΛΟΪΔ.

Ἀναχωρήσεις ἐκ Τεργέστης·

ΓΡΑΜΜΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΙΝΔΙΩΝ ΚΑΙ ΚΙΝΑΣ (διὰ τῆς διώρυγος Σουέζ), εἰς Χόγκ-Κόγκ, διὰ Βρεντησίου, Πόρτο-Σαΐδ, Ἄδεν, Βομβάης, Κολόμβου, Πέναγγ καὶ Σιγγαπώρης τῇ α'. ἑκάστου μηνὸς εἰς τὰς 4 μ. μ.

Εἰς Καλκούτταν διὰ Πόρτο-Σαΐδ, Σουέζ, Ἄδεν καὶ Κολόμβου τῇ 15 Ἰανουαρίου, 15 Φεβρουαρίου, 15 Μαρτίου, 15 Αὐγούστου, 15 Σεπτεμβρίου, 15 Ὀκτωβρίου, 15 Νοεμβρίου καὶ 15 Δεκεμβρίου εἰς τὰς 4 μ. μ.

Ἐπὶ τῆς γραμμῆς Τεργέστης-Βομβάης τὰ ἀτμόπλοια θέλουσι διανύει 10 μίλια τὴν ὥραν, μεταξὺ δὲ Βομβάης καὶ Χόγκ-Κόγκ 9 μίλια.

ΓΡΑΜΜΗ ΑΙΓΥΠΤΟΥ. Ἑκάστην Παρασκευὴν εἰς Ἀλεξάνδρειαν διὰ Κερκύρας (συγκοινωνία πρὸς τὸ Πόρτο-Σαΐδ καὶ τὴν Συρίαν).

ΓΡΑΜΜΗ ΑΝΑΤΟΛΗΣ. Ἑκάστην Τρίτην εἰς τὰς 4 μ. μ. εἰς Ἑλλάδα μέχρι Σμύρνης, ἐναλλὰξ διὰ Φιουμίου, Βρεντησίου, Πειραιῶς, καὶ διὰ Ἀγκῶνος κτλ.

Τὴν Τετάρτην (ἑκάστην δευτέραν Τετάρτην ἀπὸ 10 Ἰανουαρίου) τῇ 6 μ. μ. εἰς Φιούμιον, Κέρκυραν, Πάτρας, Κατάκωλον, Καλάμας, Πειραιᾶ, Θεσσαλονίκην, Θεσσαλίαν μέχρι Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ Σάββατον τῇ 2 μ. μ. εἰς Κωνσταντινούπολιν μὲ προσέγγισιν εἰς Κέρκυραν καὶ Πειραιᾶ· εἶτα δὲ ἐκ Πειραιῶς εἰς Σύρον, Κρήτην, Σμύρνην, Συρίαν, Θεσσαλίαν, καὶ διὰ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Εὐξείνου Πόντου (τῆς μαύρης θαλάσσης) καὶ τοῦ Δουνάβεως.

ΕΙΣ ΤΥΝΙΔΑ κατὰ δεκαπενθημερίαν, τὴν Πέμπτην ἀπὸ τῆς 4 Ἰανουαρίου εἰς τὰς 4 μ. μ. διὰ Ἀγκῶνος, Βάρης, Βρεντησίου, Μεσσήνης, Κατάνης, Συρακουσῶν καὶ Μελίτης (Συγκοινωνία ἐν Ἀγκῶνι διὰ Φιούμιον καὶ ἐκ Φιουμίου).

Εἰς ΔΑΛΜΑΤΙΑΝ τὴν Τρίτην, Πέμπτην καὶ Σάββατον ἑκάστης ἑβδομάδος.

Πλειοτέρας πληροφορίας δίδει ἡ ἐν Τεργέστῃ Διεύθυνσις καὶ τὸ Γενικὸν Πρακτωρεῖον τοῦ αὐστρο-ουγγρικοῦ Λόϋδ ἐν Βιέννῃ (Schwarzenberg-Platz ἀρ. 6).

[209

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Ἡ ἀρχαία τῆς νήσου Ρόδου ἱστορία διδάσκει τί δύναται νὰ κατορθώσῃ λαὸς δραστήριος, νοήμων, λιτὸς περὶ τὴν δίαιταν, ἐνάρετος καὶ μεγαλόφρων, ἐλεύθερός τε διατελῶν καὶ αὐτονομούμενος.

Οἱ Ῥόδιοι καί τοι νῆσον λαμπρὰν μὲν καὶ καλλίστην, ἀλλὰ μικροτέραν ἀσυγκρίτως καὶ ἧττον γόνιμον τῶν μεγαλονήσων τῆς μεσογείου. Κρήτης καὶ Κύπρου, οἰκοῦντες ἀφίχθησαν ὅμως εἰς ὕψιστον βαθμὸν δόξης καὶ δυνάμεως, ἕνεκα τοῦ ἐξόχου αὐτῶν ἠθικοῦ χαρακτῆρος, ὅστις ἐμορφώθη ἐξ ἐλευθερίου ἀγωγῆς, σοφῶν νόμων καὶ ἀρίστου πολιτεύματος.

Οἱ τῶν Ῥοδίων νόμοι, ὡς εἰ ἐμπνεόμενοι ἐκ τῆς ἀγνοτάτης πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἥτις ἐστὶ τὸ οὐσιωδέστατον τοῦ χριστιανισμοῦ παράγγελμα, ἐπέβαλλον ὡς ὑποχρέωσιν τὴν φιλανθρωπίαν· ποικιλοτρόπως ἐκδηλουμένην καὶ συνάπτουσαν ἁρμονικώτατα τὰς διαφόρους κοινωνικὰς τάξεις καὶ γεννῶσαν ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν θερμοτάτην πρὸς ἀλλήλους συμπάθειαν καὶ ἀκατάσχετον πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος αὐτῶν ἔρωτα, ἐν ᾧ καὶ δι' ἧς ἀπήλαυον πληρεστάτης ἀσφαλείας, εὐημερίας καὶ μακαριότητος.

Διὰ τοῦτο, ὅτε αἱ λοιπαὶ ἑλληνίδες πόλεις ἀπολέσασαι πᾶσαν πολιτικὴν σπουδαιότητα ἕνεκα τῆς ἐκπτώσεως τοῦ ἠθικοῦ αὐτῶν αἰσθήματος καὶ τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος ὑπεδουλοῦντο ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οἱ Ῥόδιοι τεθωρακισμένοι ὑπὸ τῶν ἐξόχων αὐτῶν ἀρετῶν ἀνέπτυξαν θαυμασίως τὰς ναυτικὰς αὐτῶν δυνάμεις· καὶ κατέστησαν τὴν νῆσον αὐτῶν βασιλίδα τῆς μεσογείου θαλάσσης, σύμμαχον εἴπερτινα καὶ ἄλλην περιζήτητον τοῖς δυνάσταις καὶ βασιλεῦσι.

Τότε παρέτη εἰς τὰς χαριεστάτας αὐτῆς ἀκτὰς τὸ λαμπρότατον τῆς ἱστορίας αὐτῆς δρᾶμα, ἡ πολιορκία τῆς ἑξαισίου ἐπὶ κάλλει πόλεως ὑπὸ Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ, ἐν ᾧ, ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος διαρκεσάσῃ ἀπεδείχθη ὁ ἀκατάβλητος ἡρωϊσμὸς ἡ καρτερόψυχία καὶ ἡ αὐταπάρνησις τῶν πολιορκουμένων καὶ οἱ δαψιλέστατοι αὐτῶν πόροι καὶ ἥτις κατέληξεν εἰς περιφανῆ θρίαμβον τῆς πόλεως, πρὸς ἣν ὁ ὑπερήφανος καὶ ὑπὸ τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων ἀποθεωθεὶς Δημήτριος κατέλιπεν ὡς τεκμήριον ὑπολήψεως καὶ σεβασμοῦ τὸ μεγαλούργημα τῆς πολεμικῆς του τέχνης, ἐξ ἧς ἐδημιουργήθη τὸ θαυμασιώτερον τῆς γλυπτικῆς ἀριστοτέχνημα.

Περιπαθῶς ἀγαπήσας τὴν νῆσον ταύτην ἔστρεψα πολλάκις τὴν φαντασίαν μου ὑπὸ τὸν διαγελῶντα αὐτῆς οὐρανὸν πρὸς τοὺς εὐκλεεῖς ἐκείνους χρόνους, καθ' οὓς ὁ θαυμάσιος ἐνεῖνος λαὸς διεδραμάτισε, πᾶν ὅτι ἔξοχον παρήγαγεν ἡ διάνοια καὶ ἡ λογικὴ τοῦ ἀνθρώπου θέλησις, καὶ προσεπάθησα ὡς εἰ παριστάμην θεατὴς τῆς φοβερᾶς ἐκείνης πολιορκίας νὰ διατυπώσω αὐτὴν ἐν εἰδικῇ πραγματείᾳ, ἀκολουθῶν κατὰ βῆμα Διόδωρον τὸν Σικελιώτην καὶ τὸν ἐπὶ γλαφυρότητι καὶ εὐφραδείᾳ διακρινόμενον σοφὸν τῆς Ἱστορίας καθηγητὴν Κ. Κ. Παπαρρηγόπουλον, καὶ τὴν ἀξιόλογον συγγραφὴν τοῦ Κ. Ε. Μπιλιώτου, καὶ Ἀδὰ Κοτρὲ ἐπιγραφομένην "ἡ Νῆσος Ῥόδος."

Ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ, φερούσῃ τὸν τίτλον "Ἡ πολιορκία τῆς Ῥόδου ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ" συνέλεξα πᾶν ὅ,τι εὗρον ἐν τῇ ἰσχνῇ μου φιλολογικῇ βιβλιοθήκῃ συσχετιζόμενον πρὸς αὐτήν, παραστήσας ἐνιαχοῦ οἱονεῖ δρῶντα τὰ πρόσωπα, συντάξας οὕτω δοκίμιον, προσεγγίζον κατά τι πρὸς τὸ μυθιστορικὸν εἶδος, ἀλλὰ μὴ μακρυνόμενον τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας.

Βεβαίως τὸ εἶδος τοῦτο τῆς συγγραφῆς ἀπαιτεῖ καὶ φαντασίαν λαμπρὰν καὶ δαψίλειαν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν γνώσεων καὶ τέχνην οὐ τὴν τυχοῦσαν περὶ τὴν πλοκὴν καὶ τὴν λέξιν, ὧν στερεῖται ταπεινὸς τῆς Θέμιδος λειτουργός, ἀναγκαζόμενος νὰ ἀναδιψᾷ τὸ Corpus juris civilis καὶ νὰ συνδυάζῃ δικονομικὰ ἄρθρα. Συγγράψας λοιπὸν οὐχὶ ὡς ἐβουλόμην ἀλλ' ὡς ἠδυνάμην, μὴ ἔχων δὲ τὸν ἡρωϊσμὸν τοῦ σοφοῦ ἐκείνου, ὅστις τὴν κατ' ἐπίγνωσιν τοῦ Σωκράτους ἄγνοιαν κεκτημένος δὲν ἤθελε νὰ συγγράψῃ ὡς ἠδύνατο, ἡττήθην ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ μεταδοῦναι εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς Ῥοδίους τὰ πορίσματα τῆς μελέτης μου καὶ ἀπεφάσισα νὰ δημοσιεύσω αὐτὰ διὰ τοῦ τύπου.

Ὅθεν ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς ἀπογόνους τῶν εὐκλεῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ἔλεγον μετὰ δικαίας ὑπερηφανείας, "ἡμεῖς δέκα Ῥόδιοι δέκα ναῦς," καὶ πρὸς τοὺς ζηλωτὰς πάσης ἑλληνικῆς δόξης φιλομούσους ὁμογενεῖς ἐξαιτοῦμαι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ πονήματίου μου, οὗτινος ἕκαστον ἀντίτυπον ἐξ εἴκοσι περίπου τυπογραφικῶν φύλλων συγκείμενον καὶ ἐπὶ χάρτου ἀρίστης ποιότητος μετὰ πάσης τῆς τυπογραφικῆς φιλοκαλίας ἐκτυπούμενον τιμᾶται ἀντὶ φράγκων πέντε.

Ἐν Ῥόδῳ τῇ 30 Ἰουνίου 1883.

Μ. ΜΑΛΛΙΑΡΑΚΗΣ
Δικηγόρος.

[168

Η ΝΕΑ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΥΞΙΣ,

προνόμιον τοῦ καθηγητοῦ KLINKERFUES,

ἀναγγέλλει ἄνευ ὑπολογισμοῦ τινος μετὰ καταπληκτικῆς ἀκριβείας τὴν ἐπερχομένην τοῦ καιροῦ μεταβολήν. Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον καὶ μόνον, τὸ ὁποῖον καὶ ὑπὸ ἐπιστημονικὴν καὶ ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν ἔχει πραγματικὴν ἀξίαν.

Τιμὴ αὐτοῦ μάρκαι 50 ἤτοι φράγκα 62.50 ἢ λίραι ἀγγλ. 2½.

Προγράμματα ἀποστέλλονται δωρεάν. Εὕρηται μέχρι νεωτέρας εἰδοποιήσεως μόνον παρὰ τοῖς

Κυρίοις BIERNATZKI καὶ Σ' ἐν ΑΜΒΟΥΡΓΩι,
κατόχοις τῶν προνομιούχων τούτων ἐργαλείων.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Ἐξεδόθη κατ' αὐτὰς τὸ πρωτότυπον ἱστορικὸν διήγημα "Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος" ὑπόθεσιν ἔχον τὴν ἔξωσιν τῶν Λατίνων αὐτοκρατόρων ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς δυναστείας τῶν Παλαιολόγων. Τὸ βιβλίον τοῦτο, κομψῶς δεδεμένον, τιμᾶται φράγκων 3. καὶ εὑρίσκεται εἰς τὰ κατὰ τόπους βιβλιοπωλεῖα, ἐν οἷς εὕρηται ἐπίσης καὶ τὸ "Ἆσμα τοῦ Χιαβάθα" τοῦ διασήμου Ἀμερικανοῦ ποιητοῦ LONGFELLOW.

Συντάκτης· Δρ. Ι. ΠΕΡΒΑΝΟΓΛΟΣ ἐν ΛΕΙΨΙΑι. ELSTER-STR. 19.

Χαρτοπωλεῖον· Β. ΣΙΓΙΣΜΟΥΝΔΟΥ ἐν Βερολίνῳ καὶ Λειψίᾳ. — Τύποις· Γ. ΔΡΟΥΓΟΥΛΙΝΟΥ ἐν Λειψίᾳ.